

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
1. LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

2006

Ivana Štvrtňová

bakalářský studijní program: SPECIALIZACE VE ZDRAVOTNICTVÍ
studijní obor: FYZIOTERAPIE

CANISTERAPIE Z POHLEDU FYZIOTERAPEUTA

Bakalářská práce

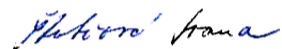
Autor: Ivana Štvrťňová
Vedoucí bakalářské práce: Milan Kuba
Název pracoviště: Centrum pro mentálně postiženou mládež, p. o.,
Fibichova 469, Frýdek-Místek, 738 01

Mariánské Lázně, 2006

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod odborným vedením canisterapeuta Milana Kuby. K práci jsem použila literatury a pramenů uvedených v seznamu.

V Dobručicích 3. 4. 2006

Podpis: .....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce panu Milanu Kubovi za jeho všestrannou pomoc a cenné rady, které mi v průběhu práce poskytl.

Zároveň bych chtěla poděkovat personálu Centra pro mentálně postiženou mládež ve Frýdku-Místku.

Obsah

Úvod	7
Obecná část	
1. Vývoj canisterapie	10
1.1. Historie	10
1.2. Canisterapie dnes	12
2. Rozdělení canisterapie	14
2.1. Animal Assisted Therapy (AAT – terapie za asistence zvířat)	14
2.2. Animal Assisted Activities (AAA – aktivity za asistence zvířat)	14
3. Možnosti využití canisterapie	16
4. Pozitiva a negativa canisterapie	17
4.1. Klady	17
4.2. Zápory	17
4.2.1. Zoonózy	17
4.2.2. Pravidla snižující nebezpečí nákazy člověka přenosnými nemocemi od zvířat	19
5. Canisterapeutický tým	20
6. Problematika psa	21
6.1. Výběr psa	21
6.2. Výchova psa	21
6.3. Výcvik psa	22
6.4. Kontraindikace nasazení psa do terapie	23
6.5. Péče o psa	23
7. Canisterapeutická jednotka	25
8. Význam canisterapeutických metod při rozvoji osobnosti	27
8.1. Oblast kognitivní	27
8.2. Oblast tělesná	28
8.2.1. Jemná motorika	28
8.2.2. Hrubá motorika	29
8.2.3. Motorika s atributy rehabilitační práce	30
8.2.4. Polohování	31
8.3. Oblast řeči	32
8.4. Oblast sociálně-emoční	33

Speciální část	
9. Organizace služeb v zařízení	35
9.1. Využití canisterapie ve stacionáři	36
10. Příklady používaných metod a programů canisterapie	37
10.1. Canisterapie na oddělení denního pobytu	37
10.1.1. Oblast kognitivní	37
10.1.2. Oblast tělesná: jemná a hrubá motorika	38
10.1.3. Oblast řeči	40
10.1.4. Oblast sociálně-emoční	41
10.2. Canisterapie na oddělení denního pobytu se zvýšenou péčí	42
10.2.1. Oblast kognitivní	42
10.2.2. Oblast tělesná: jemná a hrubá motorika	44
10.2.3. Oblast řeči	45
10.2.4. Oblast sociálně-emoční	46
10.2.5. Canisterapie s využitím piktogramů	47
11. Kazuistiky	50
11.1. Klient č. 1	51
11.1.1. Individuální plán canisterapie pro rok 2005/06	51
11.1.2. Návik sebeobsluhy s využitím canisterapie	53
11.1.3. Výsledky canisterapie	54
11.2. Klient č. 2	55
11.2.1. Individuální plán canisterapie pro rok 2005/06	55
11.2.2. Návik sebeobsluhy s využitím canisterapie	57
11.2.3. Výsledky canisterapie	58
11.3. Klient č. 3	59
11.3.1. Individuální plán canisterapie pro rok 2005/06	59
11.3.2. Návik sebeobsluhy s využitím canisterapie	61
11.3.3. Výsledky canisterapie	62
11.4. Klient č. 4	63
11.4.1. Individuální plán canisterapie pro rok 2005/06	63
11.4.2. Návik sebeobsluhy s využitím canisterapie	65
11.4.3. Výsledky canisterapie	65

12. Souhrn	66
Závěr	67
Seznam použité literatury	68
Přílohy	73

Úvod

Tuto bakalářskou práci na téma: „Canisterapie z pohledu fyzioterapeuta“ jsem vypracovala jako součást státní závěrečné zkoušky z oboru fyzioterapie. Tato práce by měla pomoci lépe se zorientovat v tomto velmi specifickém oboru, ujasnit fakta, vyvrátit mýty, které o canisterapii kolují.

Canisterapie je jednou z forem zooterapie, která používá psa, činnosti se psem a činnosti o psovi (znalostní hry, pexeso, píseň...). Setkáváme se s různými definicemi:

- „Canisterapie je součástí metod ucelené rehabilitace, které slouží k podpoře psychosociálního zdraví lidí všech věkových kategorií, při níž se využívá přítomnosti psa.“ (Mojžíšová, A.)
- „Canisterapie je způsob terapie, která využívá pozitivního působení psa na zdraví člověka. Canisterapie klade důraz především na řešení problémů psychologických, citových a sociálně-integračních. Uplatňuje se zejména jako pomocná (podpůrná) psychoterapeutická metoda při řešení situací, kdy jiné metody selhávají nebo je nelze použít. Například při navazování kontaktu s obtížně komunikujícími klienty, při práci s lidmi s různými typy postižení.“ (Galajdová, L.)
- „Canisterapie je metoda, která slouží k zlepšení psychosociální situace člověka a zdraví, čili následky poruchy psychosociálního stavu, může ovlivnit.“ (Velemínský, M.)
- „Canisterapie je terapie, která využívá ke zlepšení pacientova zdravotního stavu možností, jež vyplývají ze vztahu jedince a psa. Terapeut těží ze skutečnosti, že pes představuje pro pacienta aktivní podměť.“ (Michálková, J.)
- Canisterapie patří mezi uznávané léčebné metody lidské duše i těla a pes při ní pomáhá.
- Canisterapie je metoda psychoterapie a fyzioterapie.

Canisterapie byla nejprve používána jako psychoterapeutická metoda, později našla a nachází i jiná uplatnění. Dnes je užívána v psychiatrii, psychologii, neurologii, onkologii, u poruch pohybového aparátu... Okamžitý efekt však nemůžeme očekávat.

Rozlišujeme dva směry, které pracují se psy: terapii pomocí zvířat a podpůrné aktivity se zvířaty.

Každá organizace pracuje specifickým způsobem a proto má canisterapie mnoho podob.

Canisterapií je i péče zdravých dětí o psy v kynologickém kroužku. Většinou se jedná o děti, které doma psa mít nemohou. Rychle si k nim získají vřelý vztah. Pomáhají s péčí, vychovávají je pro canisterapii. Mohou s nimi cvičit. Děti se tak učí odpovědnosti.

Za canisterapii lze považovat i péči o psa v domácnosti. Např. starému člověku dává pes smysl života. Znovu začne chodit ven, protože jeho čtyřnohý přítel potřebuje pohyb, čímž si kondici udržuje i on sám. Získá pocit potřebnosti, důležitosti tím, že se o něho stará. Pes přináší smysluplnou činnost, nové téma k rozhovoru s ostatními, zážitky...

Zahraniční studie zdůrazňují, že zvířata mají pozitivní vliv i na personál daného zařízení a brání vzniku emocionálního vyčerpání, tzv. syndromu vyhoření. Zvíře je jakýmsi katalyzátorem mezilidských vztahů.

Můžeme si položit otázku: „Proč je právě k terapii užíván pes?“

Již pravěký člověk pociťoval potřebu ochočit si vlčí mládě. Z jakého důvodu, přesně nevíme. Je však jisté, že se stal spojencem člověka, přítelem, společníkem, důvěrníkem. Mezi psy probíhá komunikace na neverbální úrovni, tzn. pomocí řeči těla. Přežití psa zajišťuje čtení řeči těla druhého psa, tuto schopnost musí psi dokonale ovládat. Za dobu, co pes žije s člověkem, se naučil číst i v jeho řeči těla a emocích. Dokáže tedy poznat, co člověk prožívá, co chce udělat, aniž by něco řekl. Umí se vcítit do psychického a fyzického stavu člověka a podle toho se chová. Projev psa splývá s chováním člověka. Tiše leží se smutným a v pravý okamžik položí hlavu na klín či přinese aport a jako by říkal : „Konec smutku, teď si budeme hrát!“

Prostřednictvím psychiky se zlepšuje imunita, urychlí se hojení a léčba.

Pes jedná přímočaře tak, jako jednají někteří postižení lidé a možná proto si spolu tak dobře rozumí. Pes slouží jako prostředník.

Canisterapie je týmová práce, při které je nutná pohoda a porozumění všech, kteří se jí účastní.

Důležité je k danému klientu vybrat vhodné zvíře. Protože tak, jako si ne vždy porozumí dva lidé či dvě zvířata, také člověk se zvířetem si nemusí rozumět.

Někdy se setkáváme s tím, že rodič má přehnané nároky na čistotu prostředí i zvířete a vytváří dítěti sterilní prostředí. Neustále to vyžaduje, je úzkostný a přenáší to na dítě, což se stává velkou bariérou v terapeutickém procesu. Canisterapeut má náročnou úlohu, musí napravit vztah rodičů ke zvířatům a přesvědčit je o vhodnosti terapie. Další bariérou je strach. Pokud se klient psa bojí, tak ho ponecháme, aby psa pouze pozoroval. V žádném případě nenutíme klienta ani k pohlazení, mohli bychom vyvolat záchvat zuřivosti či epileptický záchvat. Je na klientovi, zda se psem naváže kontakt.

1. Vývoj canisterapie

„Není snad zvířete, které bychom znali lépe než psa, které bychom více milovali a kterému bychom více důvěřovali... Léčebné účinky života se psem nejsou objevem moderní psychologie, lidé je znají již tisíce let.“

Dr. Nicholas J. Saunders

1.1. Historie

Za prvotní canisterapii - polohování se psy bychom mohli považovat léčbu revmatismu ve starověku a středověku. Pes byl přikládán na nemocná místa, aby je prohřál.

Z 9. stol. z Belgie pochází první dokumentované užití zvířat jako doplňkové terapie zdravotně postižených. „V této celkově uvolněné atmosféře se člověk a zvíře vzájemně přitahují a svobodně vytvářejí vazby, které jsou na samém vrcholku stupnice citů, vazby příliš silné na to, aby stav některých pacientů neovlivňovaly“, napsal tehdy pan Duval do svých poznámek.

K rozvoji využití psa ve zdravotnictví dochází po první světové válce. Ve Francii i v jiných evropských zemích byli psi používáni pro rehabilitaci válečných zraněných. Také v USA je zapojovali do rehabilitace válečných letců v době druhé světové války.

V USA v roce 1919 se poprvé v nemocnicích užila terapie psy, kteří sloužili jako tzv. kamarádi ke hrám a byli rozptýlením pro pacienty.

Další rozvoj terapeutických programů se zvířaty probíhá v 60. letech 20. stol. Roku 1966 bylo v Norsku založeno rehabilitační centrum pro zdravotně postižené, kde součástí režimu byli také psi a koně.

V 70. letech popsal americký psycholog Boris M. Levinson využití psa v dětské psychoterapii. „Levinson tehdy pracoval s chlapcem, který měl značné potíže s navazováním kontaktu s druhými lidmi. Levinsonův pes neměl běžně dovoleno být přítomen v ordinaci, když jeho pán očekával klienta, ten den ale přišel chlapec dříve než bylo domluveno. Pes se chlapci na první pohled zalíbil a k Levinsonovu překvapení

chlapec na psa dokonce promluvil. Přitom Levinson se již měsíc marně snažil navázat s chlapcem kontakt, s ním chlapec nikdy nemluvil. Ono náhodné setkání Levinsonova psa s dítětem se tak stalo klíčem k pozdějšímu vyřešení chlapcova problému.“(Galajdová, L.: Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie, 1. vydání, Grada Publishing, Praha 1999, str. 27, ISBN 80-7169-789-3.) Boris M. Levinson se začal terapií pomocí zvířat zabývat. Požadoval výzkum této oblasti ke stanovení hranic a zásad terapie. Doporučoval kritéria pro výběr zvířat a pro jejich výcvik. Ověřil si, že člověk si nejprve vybuduje vztah ke zvířeti, pak k terapeutovi a dalším. V roce 1969 zformuloval hypotézu, podle které způsob vyléčení nepředstavují zvířata, ale působí jako sociální katalyzátor zahajující a podněcující společenský kontakt. Roku 1982 ustanovil metodologické zásady.

Během následujících let docházelo ke značnému rozvoji v oblasti výzkumu a praxe této terapie. Stoupala profesionalita terapeutů a od 80. let začali odlišovat: Animal Assisted Activities (AAA - podpůrné aktivity se zvířaty) a Animal Assisted Therapy (AAT - terapie pomocí zvířat). Zpřísnil se výběr zvířat, byly vypracovány různé metodiky výchovy, výcviku zvířat, jejich zkoušek. Bylo zavedeno školení terapeutů a zkoušky jejich znalostí. Zlepšila se spolupráce s psychology, pedagogy, zdravotnickým personálem, veterináři, kynology... Terapeuté si začali vést záznamy o své činnosti, aby mohly být reprodukovány. Docházelo k hodnocení této metody a bylo nacházeno další uplatnění. Vznikaly sdružení a společnosti. Docházelo k výměně informací na národní úrovni prostřednictvím časopisů, setkání. Později pravidelně jednou za 3 roky probíhá mezinárodní konference. První proběhla již v roce 1977 v Londýně.

Roku 1990 vznikla mezinárodní asociace IAHAIO (International Association of Human-Animal Interaction Organizations). Sdružuje národní organizace pracující v oblasti výzkumu a praxe, koordinuje jejich aktivity, vypracovává standardy, udílí ceny za přínos oboru aj.

U nás se bylo možné seznámit s canisterapií až po pádu železné opony. Na vzniku a rozvoji rehabilitačních služeb, které jsou na hranici zdravotně-sociální, kde patří i canisterapie, se podílely osoby se zdravotním postižením a jejich rodiny. Neměli jsme žádné informace o tomto oboru ani z okolních zemí, kde ho označovali např. dog-therapy... Bylo nutné pro nás novou terapii pojmenovat. V roce 1993 vznikl termín canisterapie a tato terapie se stala novým oborem na našem území. Přínosem pro přijetí canisterapie veřejností bylo uspořádání 8. světové konference IAHAIO roku 1998 v Praze.

Jako první se začala zabývat zooterapií, jmenovitě canisterapií, brněnské Sdružení Filia. Vytvořila první českou metodiku léčebných kontaktů handicapovaných dětí se saňovými psy a první test terapeutických psů.

Významnou osobností v tomto oboru je MUDr. Lenka Galajdová. Založila Canisterapeutickou společnost, rozjela vlastní širokou praxi v ČR, založila dceřiné pobočky a vydala jedinou českou knihu na téma canisterapie: „Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie“. Canisterapeutická společnost vznikla roku 1997. Udělovala certifikáty oprávnující provádět canisterapii. V letech 2000 - 2001 došlo k jejímu rozpadu.

1.2. Canisterapie dnes

V USA i v západní Evropě je terapie pomocí zvířat používaná v léčebných zařízeních, v dětských domovech, v domovech důchodců atd.

V ČR bohužel není canisterapie uznávaná terapeutická metoda. V našem právním řádu není žádným způsobem upravena ani legislativně řešena. Vypadá to, že ani v blízké budoucnosti nebude zařazena mezi oficiální právně uznané typy zdravotní terapie. Problém je také v tom, že canisterapie má mnoho podob, každá organizace pracuje specifickým způsobem, každý klient potřebuje individuální přístup.

Dalším problémem je to, že není vytvořen systém pravomocí v udělování povolení, atestů, v dodržování pravidel vize. Je zapotřebí pokročit z oblasti charitativní pomoci do pomoci skutečně odborné.

Oprávnění provádět canisterapii získávají týmy za různých podmínek přípravy a prověřování jejich kvalifikovanosti. Mezi certifikáty k oprávnění však není rozdíl. V současné době v ČR není ve vzdělávání v oblasti canisterapie vytvořen žádný systém. Každá organizace má svůj model, jednotlivé metodiky se liší kvalitativně i kvantitativně.

Především se liší délkou přípravy canisterapeuta, pohybuje se od několikahodinové přednášky až po desetidenní školení. Téma přednášek bývá podobné, věnují se kynologii, psychologii, kontaktu s klientem, typům postižení klienta, využití psa u toho či onoho klienta, podmínkám kontaktu s klientem aj. Některé organizace provádí teoretické vzdělání až po získání certifikátu. Často diskutovaným tématem je vzdělání psů v oblasti zdravotnických oborů. Musíme brát v úvahu také to, že canisterapii se věnují lidé různých

profesních zaměření. Někteří proto potřebují znalosti v určitých oblastech pouze rozšířit, jiní jej potřebují získat zcela. Nedílnou součástí je praktická příprava před samostatnou činností.

Pes podstupuje testování vhodnosti pro canisterapii. Setkáváme s různými zkušebními řády, avšak podstatné rozdíly se nevyskytují. Prověřuje se reakce psa na cizího člověka, jeho poslušnost a připravenost na práci s klientem. Záleží však na tom, jak je test metodicky zpracován, na hodnocení kritérií.

Nutné je však hodnotit psa i psovoda společně, jelikož tvoří tým. Prioritní ve všech testovacích řádech je reakce člověka v nezvyklé situaci a schopnost zklidnit psa.

Plnému užití léčebných možností canisterapie brání staromódní, totalitní legislativa. Ta na základě hygienických kritérií brání vstupu, využití zvířat v léčebných, výchovných zařízeních...

Canisterapii se věnuje řada sdružení, společenství. Od listopadu 2003 existuje celostátní organizace - Canisterapeutická asociace (CTA). Je tvořena šestnácti organizacemi: Sdružení Filia, Pomocné tlapy, Sdružení Piafa ve Vyškově, Psi pro život, Výcvikové a canisterapeutické sdružení Hafík - Třeboň a další. Hlavním posláním CTA je metodicky zajišťovat a řídit tento obor.

2. Rozdělení canisterapie

2.1. Animal Assisted Therapy (AAT – terapie za asistence zvířat)

- nedílnou součástí terapie je zvíře
- zvíře musí splňovat určitá kritéria
- terapii poskytuje a vede profesionál, má odborné znalosti
- může být formou individuální i skupinovou
- pro každého klienta je stanoven cíl
- slouží k útlumu nežádoucího chování, užívá se u léčby fobií, k nácviku nových dovedností atd.
- postupy a změny musí být řádně zaznamenány
- výsledek je pozorovatelný, měřitelný (např. vyprovokování k pohybu, zvětšení slovní zásoby)

AAT je významná např. při léčbě kynofobie - chorobného strachu ze psů. Fobie snižuje kvalitu života, vede k úzkosti, nemocný se bojí chodit ven. Je vytvořen program, postupuje se od pouhé přítomnosti psa vzdáleného nejméně 6 m. Nezbytné je se vyvarovat prvků, které by nemocného polekaly aablokovaly by celý léčebný proces. Pes musí akceptovat veškeré povely, nehybně stát, ležet...

2.2. Animal Assisted Activities (AAA – aktivity za asistence zvířat)

- zvíře je prostředek motivační, výchovný, doplňkový či působí ve prospěch kvality života, přináší spokojenost a radost
- zvířata jsou speciálně vybraná
- aktivity jsou vedeny vyškoleným odborníkem
- program může být individuální, častěji však volíme volnější přístup
- není naplánovaný určitý léčebný cíl
- nevyžaduje tak podrobnou dokumentaci jako u AAT

- výsledkem je radost, spokojenost, štěstí
- dělíme ji na formu :

1. pasivní - role zvířete je pasivní, klient se o něho nemusí starat, přináší pozitivní efekt pouze svou přítomností, klec s ptáčkem, rybičky

2. interaktivní - dochází ke kontaktu mezi klientem a zvířetem, může být dvojího typu

- a) rezidentní typ - v instituci je zvíře nastálo, např. morče, králík, méně vhodný je pes (potřebuje pravidelný režim a stálého pána), je více rozšířen v zahraničí
- b) návštěvní typ - dobrovolník se zvířetem do instituce dochází, u nás nejvíce používáme psy, v zahraničí se můžeme setkat s prasaty, osly, důležitá je spolupráce s personálem

Je často užívaná v zařízeních sociální a zdravotní péče.

3. Možnosti využití canisterapie

Dětské domovy

Domovy důchodců

Drogově závislí

Chronické bolestivé stavy

Mentálně retardovaní

Nemoci ve stáří (např. demence, Alzheimer)

Neurologické diagnózy (např. mrtvice, Parkinson, DMO)

Onemocnění krevního oběhového systému (např. infarkt myokardu, arytmie)

Onemocnění pohybového aparátu (např. svalová dystrofie, revmatismus)

Onkologičtí pacienti

Poruchy řeči

Psychiatrické onemocnění (např. epilepsie, deprese)

Rehabilitace po úrazech

Smyslová postižení

Školy

Týrané děti

4. Pozitiva a negativa canisterapie

4.1. Klady

1. je to nenásilný, elegantní a přirozený způsob k dosažení cílů rehabilitace (tzn. dosažení nejvyššího stupně účasti na běžném životě v co nejvyšší možné kvalitě)
2. koncentruje všechny složky rehabilitace - léčebnou, sociální, pedagogickou a pracovní
3. pokud je zvíře správně použito s ohledem na typ postižení a schopnosti klienta, tak jeho působení je daleko trvalejší a intenzivnější než ostatní metody
4. zvíře - spoluterapeut zpětně ovlivňuje majitele - terapeuta

4.2. Zápory

1. nákazy
2. alergie
3. strach ze zvířat
4. odborné, personální problémy
5. problémy s rodinou, s majitelem domu, kde canisterapie probíhá atd.
6. finanční problémy (náklady na veterinární ošetření, krmení...)
7. problémy s úřady, hygienickou službou, technické problémy
8. nerespektování práv zvířete

4.2.1. Zoonózy

Jsou to nemoci postihující zvířata i člověka. Velká část původců zoonóz se vyskytuje v přírodě, např. v půdě, ve vodě, ve vegetaci. Obvykle se přenáší buď vdechnutím nebo požitím. Jiným způsobem nakažení může být škrábnutí, kousnutí, prostřednictvím členovců... Ne všechny jsou však přenosné na člověka.

Mnohem více jsou ohroženi těmito nemocemi lidé s oslabenou imunitou, např. s AIDS. Většině pacientů trpících AIDS je doporučeno vzdát se svých domácích zvířat. Pouze 5% tak učiní. Tito pacienti žijí většinou v izolaci od ostatních lidí a je pro ně nemyslitelné vzdát se zvířecího přítele. Pes jim pomáhá zmírnit pocit osamocení a udržuje ho v lepší fyzické i psychické pohodě. Proto potenciální nákaze nevěnují tolik pozornosti. Jedinci s AIDS jsou ale náchylní ke všem infekcím, nejenom k těm od zvířat.

Příklady zoonóz postihující člověka :

Campylobacter jejuni - je často izolován ze psů, koček přicházejících z obchodů se zvířaty, z kotců... Přenos probíhá fekálně-orální cestou z infikované vody, potravin. Onemocnění se projevuje horečkou, bolestí břicha a krvavým průjmem.

Plísňové infekce - jsou způsobené mikroskopickými houbami: *Microsporum canis* a *Trichophyton mentagrophytes*. Pes, kočka nemusí mít žádné známky nemoci. Onemocnění se projevuje kožními změnami. Dobře se léčí lokální terapií. Musí být léčena i zvířata a prostředí dekontaminujeme.

Syndrom larva migrans - jedná se o larvy některých vnitřních cizopasníků (škrkavek), pronikají do vnitřních orgánů (plíce, játra). Nemoc se projevuje horečkou. Některé larvy se mohou dostat do oka a může dojít až ke ztrátě zraku. Snažíme se proto zabránit kálení koček, psů v parcích, do pískovišť.

Leptospiroza - původcem nemoci je *Leptospira interrogans*. Leptospiry pronikají neporušenou sliznicí či porušenou kůží. K nakažení dochází nepřímo kontaminovanou vodou (pití psů z louží), půdou... méně často přímým kontaktem s rezervoárovými zvířaty. Hlavním zdrojem infekce je moč infikovaných hlodavců. Infekce u člověka může být smrtelná. Přenos ze psa na člověka je dnes vzácný, neboť se psi proti této nákaze vakcinují.

Vzteklina - virové onemocnění CNS teplokrevných živočichů. Je přenosné na člověka. Dochází ke změně chování, zvýší se agresivita, dráždivost, dojde k ochrnutí, končí letálně. U nás se psi povinně proti vzteklině očkují.

Aj.

4.2.2. Pravidla snižující nebezpečí nákazy člověka přenosnými nemocemi od zvířat

- Věnujeme pozornost výběru zvířat. Zvířata pocházející z velkých populací mnohem více trpí infekčními nemocemi. Nově příchozí zvíře je prohlédnuto veterinářem před přijetím do zařízení.
- Ruce si myjeme několikrát denně, po manipulaci s trusem, před pitím, jídlem, kouřením, čištěním zubů, aplikací kontaktních čoček. Zvláště pro lidi se sníženou imunitou by to mělo být samozřejmostí.
- Imunosupresivní lidé se mají vyhnout kontaktu s exkremty. Nebezpečný je hlavně průjmový trus.
- Jedinec s porušenou imunitou by neměl přijít do styku se zvířaty s průjmem.
- Sliny zvířat vždy z rukou omyjeme.
- Pes nesmí olizovat lidské rány.
- Klienta, který má sníženou imunitu, vůbec nenecháme olizovat zvířaty.
- Největším zdrojem nebezpečí jsou rány způsobeny kousnutím.
- Prostředí zvířat udržujeme v čistotě.
- Pečujeme o srst zvířat, dbáme na čistotu. Pravidelně zastřiháváme drápy jako prevence před poškrábáním. Po návratu z procházky zkontrolujeme srst v rámci boje proti klíšťatům.
- Dodržujeme dentální hygienu zvířat. Pokud jí provádíme, používáme rukavice.
- Zvířata jsou pravidelně očkována a odčervována.
- Pokud zvíře onemocní, ihned navštívíme veterináře.
- Důležité je také krmivo zvířat. Používáme komerčně vyrobená krmiva. Čerstvá voda musí být k dispozici po celý den. Nesmíme dovolit pití vody z venkovních zdrojů, louží, toaletních mís.
- Psům zamezíme požívání výkalů.

5. Canisterapeutický tým

Faktorem léčení je léčebný tým. Základní terapeutickou dvojici tvoří pán a jeho pes.

Canisterapeutem může být pedagog, zdravotnický pracovník (lékař, fyzioterapeut, zdravotní sestra), ale také rodinný příslušník (rodič, sourozenec). Důležitá je osobnost terapeuta. Musí mít sociální citění, být schopen týmové práce a mít schopnost vcítit se. Na tuto práci se připraví. Musí být seznámen s potřebami lidí, kterým se chce věnovat. Komplexně pečuje o psa. Vede terapii a dává ji určitou formu. Zodpovídá za přípravu a průběh terapeutické jednotky. Během terapie usměřuje psa i klienty. Jeho úkolem je i vyloučení podmětů, které by odváděly psa od výkonu (vzruchy prostředí atd.).

Lidé, kteří pracují s canisterapeutickým psem, dělíme do dvou skupin. Do první skupiny patří ti, kteří si pořídili psa za jakýmkoliv účelem, potom projeví zájem o obor a testování psa ukáže jeho vhodnost pro terapii. Druhou tvoří lidé, kteří si psa pořizují přímo za účelem canisterapie. Hledají psa, který se pro tuto činnost hodí.

Pes je spoluterapeut. Jeho problematika je natolik rozsáhlá, že bude rozebrána v následující kapitole.

Vhodná je přítomnost *další osoby* (psycholog, pedagog, logoped, fyzioterapeut...), která pomáhá canisterapeutovi. Věnuje pozornost klientovi a procvičuje to, co je třeba. Po skončení terapie hodnotí změny společně s terapeutem a určí další směr postupu.

Dobrá spolupráce mezi personálem, canisterapeutickým týmem a klienty je velmi důležitá.

6. Problematika psa

Canisterapie je postavena na povaze, výchově a výcviku psa.

6.1. Výběr psa

Při výběru štěněte by mohla hrát největší roli rodokmenová hodnota. Víme, jak jeho předkové vypadali a u řady plemen známe i podrobné povahové znaky. To by znamenalo, že stačí hledat zvíře s vysokou rodokmenovou hodnotou. Avšak není to tak zcela jednoduché, jak se zdá. Zvířata jsou chována v různých podmínkách, proto jedinci téhož plemene se od sebe liší. Pokud si vybíráme štěně pro canisterapii, tak bychom neměli pomíjet ani přeceňovat povahové vlastnosti jeho rodičů. Jestliže zjišťujeme vhodnost dospělého psa ke canisterapeutickému výkonu, nesmíme opomenout velkého vlivu vnějšího prostředí, zde patří i schopnost člověka zvládnout psa.

Zvážíme, kde budeme canisterapii dělat a podle toho se bude odvíjet výběr plemene psa, nároky na jeho velikost, temperament. Do domova důchodců se hodí nesmělý pes, v dětském domově by byl přetěžován a proto je tady lepší vybrat psa živějšího. Dlouhosrstí psi zase přináší zážitek lidem s deficitem zraku a hmatu.

Zatím se nejvíc v canisterapii uplatňují plemena retrievrů. Setkáváme se i s mopsy, knírači aj.

6.2. Výchova psa

Pes musí vyrůstat v harmonickém prostředí. Laskavé a důsledné zacházení je nezbytné. Nutná je výchovná taktika, snad formou hry již několik dnů po narození. Nejdůležitější je hlazení a mazlení. Tímto si pes zvykne na tělesný kontakt s člověkem. Nutné je také vystavovat ho různým zvukům, později psa seznamujeme s různými věcmi, prostředími. Do jednoho roku života se snažíme psa vyvarovat špatným zkušenostem s lidmi a ostatními psy. Pes by měl žít s pánem v domácnosti, ne v kotci. Musí si zvyknout na bytový prostor.

Pes by měl vyrůst v klidného, vyrovnaného, společenského, trpělivého, ovladatelného terapeuta. Bude na něho kladena velká psychická zátěž (např. náhlé hlasy, doteky, objetí, vláčení, tahání v náruči). Nesmí ho nic vyvést z míry (např. jakýkoliv atypický pohyb, chůze pomalá, šouravá, pád). Musí ho těšit kontakt s cizími lidmi. Je důležité, aby pes věřil sobě, svému pánovi a měl s ním pevný vztah.

6.3. Výcvik psa

Podle toho, v jakém zařízení, pro jaké klienty budeme canisterapii provádět, zvolíme způsob přípravy psa.

Pes musí zvládnout návyky poslušnosti. Mimo základních povelů se učí povelům, které budou potřebné při terapii. Povel musí být jasný, krátký, vyslovují se klidně. Křik totiž způsobí, že pes otupí. Nikdy jméno psa nevyslovujeme s intonací rozkazu. Spíše se psem rozmlouváme, naučíme ho reagovat na povel rukou, hlavou. Nesmí považovat napřaženou ruku za hrozbu či trest. Nápravu chyb i povelů odstupňujeme. Nesmíme zapomenout na pochvalu (při zvládnutí cviku, při zlepšení...).

Někdy, když pes špatně povel pochopí, tak to klienty docela potěší a je to pro ně povzbuzením. Sami jsou určitým způsobem hendikepováni a ví, jak je těžké se naučit něco nového.

Psa musíme naučit přispůsobení se klientovi (např. musí zvládnout uchopování pamlsku opatrně, aby nezranil klienty).

Do canisterapie lze zařadit dospělého psa. Je ale nutné, aby se doučil prvky nezbytné pro tuto specifickou práci.

Výcvik psa v rámci urychlení někdy probíhá ve skupině, ale upřednostňujeme individuální přístup.

Výchova - výcvik psa je zakončen zkouškou dle zkušebního řádu (viz příloha č. 1). Avšak žádný test s absolutní jistotou neprozradí, jestli se dané zvíře pro canisterapii stoprocentně hodí. Canisterapeutické zkoušky by se neměly podceňovat, ani přeceňovat. Mnoho psovodů se této terapii věnuje už delší dobu a ví, jak psa připravit. Zkušební komise má krátkou dobu na to, aby rozhodla, zda se ten či onen pes hodí pro terapii. Může

se stát, že pro nějakou maličkost aktivitu zakáže a naopak. Výsledkem zkoušky je certifikát.

Zkušební řád musí být schválen komisí společnosti ochránců zvířat. Veškeré zkoušky jsou dělány v duchu sportovní kynologie.

Bez zkoušky lze použít pouze mladého psa a to za účelem výchovy a výcviku k této práci.

6.4. Kontraindikace nasazení psa do terapie

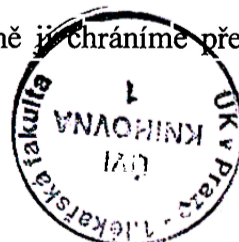
Psa k provádění terapie nesmíme nasadit pokud:

- je nemocný, vypadá postiženě
- je léčen antibiotiky
- s onemocněním kůže
- prodělal operaci (pokud stehy ještě nejsou odstraněny a jizvy vyléčeny)
- má silný průjem a atypicky močí
- fena hárá, je březí či kojí
- veterinář předepíše šetrné zacházení
- kůže, srst... velmi silně smrdí
- pes silně líná
- dochází k negativní změně chování

6.5. Péče o psa

Péče o psa musí být komplexní. Důraz se klade:

- a) na krmení v dostatečné dávce, kvalitě... a na krmení musí mít pes klid, nesmíme zapomenout na přísun tekutin
- b) na očkování, odčervování
- c) pokud onemocní, ihned navštívíme veterináře
- d) psa udržujeme v čistotě, pečujeme o srst (preventivně ji chráníme před parazity atd.), drápy a neopomeneme péči o ústní dutinu

- e) umožníme dostatek spánku a při spánku nesmí být rušen
- f) zajistíme dostatek pohybu, udržujeme jeho celkovou kondici
- g) také je nutné zajistit dostatek podmětů pro správný vývoj a duševní zdraví
- h) bráníme nevhodnému zacházení se psem
- i) musíme znát specifické potřeby, respektovat je během terapie
- j) psa do terapie nenutíme (mohlo by dojít k fyzickému poranění klientů...)
- k) měl by mít stanoven denní či týdenní rozvrh, zapojení psa do terapie se liší dle názoru canisterapeuta (dvakrát týdně jednu hodinu, denně dvě hodiny aj.)
- l) nutné je odreagování, protože jeho práce je velice náročná, majitel musí rozpoznat, kdy je pes unaven a pokud to včas nerozpozná, dojde k obrannému reflexu psa a případnému zranění klienta
- m) jestliže více psů pracuje při terapeutické jednotce společně, nemohou být zařazeni agresivní jedinci s ostatními, každý pes má svého psovoda, což je nezbytné pro zajištění bezpečnosti klientů

Toto všechno musí být umožněno i psu chovanému v ústavním zařízení. Nesmí být hračkou vydanou komukoli, jinak z něho bude stresované a neurotické zvíře.

Také se setkáváme s otázkou: *„Psi jako terapeuti - nová forma týrání a zneužívání zvířat?“*

Byly agentury, které produkovaly terapeutické psy pro celodenní práci. Vidina zisku ničila dobrý úmysl a úspěch terapie. Ta musí mít určitá pravidla, respektuje psychické, fyzické možnosti zvířete, jeho potřeby a práva. Protože jen zdravý a spokojený pes dává radost a štěstí.

7. Canisterapeutická jednotka

Canisterapie se liší v každém zařízení (v domově důchodců, ve stacionáři pro postižené...).

Tam, kde s canisterapií nemají zkušenosti, se udělá nejprve o této terapii přednáška.

Canisterapie není vypuštění psa mezi klienty. Forma, průběh, podmínky, rozsah poskytovaných služeb, cíl vychází z možností a schopností každého klienta.

Měla by být hlavním programem. Není to suplování volného času.

Terapie může být individuální nebo skupinová, či jsou kombinovány obě formy. Při skupinové je ideální počet klientů tři až pět a je dobré použít více psů, protože se o ně klienti lépe dělí a nemusí tak bojovat o přízeň.

Dobrá je tvorba terapeutických skupin, kde jsou jak postižení tak zdraví.

Při několika prvních setkáních je žádoucí účast klientovi blízké osoby.

Při canisterapii by mělo být více osob, aby se mohl psovod plně soustředit na psa (snaží se domyslet, co kdyby...). Další osoba např. fyzioterapeut, zase věnuje plnou pozornost klientovi a procvičuje to, co je třeba.

Psovod se musí umět vcítit do situace. Dle kondice a schopností psa zvolí délku terapeutické jednotky a způsob zatížení psa. Také by měl udělat to, co by mohlo být v daný okamžik nejlepší pro klienta. Umět včas návštěvu přerušit nebo ukončit. Nesmí dopustit, aby klient krmil, odměňoval psa zbytky od oběda... Měl by jít na terapii, jen když je zdravý, ne pokud se necítí dobře.

Pes musí být přiměřeně nakrmený, vyběhaný, vyvenčený a musí být čistý. Přesto máme u sebe papírové kapesníčky, sáčky (na výkaly, sliny). Pes má mít radost z činnosti, kterou dělá. Pokud jsou dodržována daná pravidla, tak chodí do zařízení rád. Občas se může vyskytnout problém, že se mu v prostředí nelíbí.

Nejen pes, ale i ostatní členové týmu by měli mít dobrý pocit, že dělají něco užitečného.

S klientem tým stále komunikuje. Je nutné mluvit jasně a zřetelně, odpovídat na otázky, vysvětlovat.

Terapie je prováděna pravidelně.

Některý klient nemá přehled o čase, ale zase jiný na přesnosti velmi lpí. Některý uvítá terapii i mimo termín, je to pro něho příjemné překvapení.

Náplň terapie je potřeba obměňovat, aby nezevšedněla.

U autistických dětí musíme dát pozor, abychom je nevytrhli ze zažitých rituálů. Vše nové je pro ně totiž nesmírně stresující. I z canisterapie se musí udělat rituál. Postupujeme přitom od jednoduchého ke složitějšímu. Děti jsou navštěvovány s jedním již známým psem, čímž si budují vazbu na konkrétní zvíře, adoptují ho a důvěřují mu.

Prostor, kde je canisterapie prováděna, by měl být bezpečný (bez ostrých předmětů, hran). Vhodná je větší místnost, tělocvična, ohrazený venkovní prostor...

Pomůcky a hračky jsou umístěny v prostoru tak, aby klient nemohl zranit sebe ani ostatní.

Výsledky terapie mohou pozitivně ovlivnit i vjemy, jako jsou příjemné prostředí, tichá hudba, vůně atd.

Před canisterapeutickou návštěvou se canisterapeutický tým předem ohlásí, přesvědčí se, zda není nějaká změna.

Na začátku terapeutické jednotky se tým se všemi přivítá. Členové týmu s klienty komunikují. Klienti sdělují prožitky z minulého týdne, víkendu atd.

Po přivítání se provádí vlastní terapie.

Klient nesmí podstupovat terapii pod nátlakem, přes odpor, nesmí být nucen.

Po skončení terapie tým zhodnotí změny a určí další směr postupu.

8. Význam canisterapeutických metod při rozvoji osobnosti

Canisterapií můžeme ovlivnit oblasti: kognitivní, tělesnou, řeči a sociálně-emoční.

Vždy záleží na kreativě terapeuta, vychovatele... a také na možnostech a individuální úrovni klienta. Dbáme na přirozený vývoj, postupujeme dle ontogenetického vývoje, např. pokud klient neumí sedět, nenutíme ho stát.

8.1. Oblast kognitivní

Patří sem: rozlišování barevného spektra, výtvarná výchova, získávání nových informací...

Klient se učí, zdokonaluje se v rozeznání, pojmenování a přiřazování barev, diferenciaci tvaru, velikosti a povrchu předmětů. Při tom používáme balónky, pešky, granule, kostky, i samotného psa.

Můžeme využít i výtvarné výchovy. Člověk rád své city, prožitky zobrazuje. Když zrovna neví co namalovat, zavzpomíná na zážitky se psem a maluje. Během této činnosti klienta povzbuzujeme a výsledný obrázek vždy pochválíme. Můžeme užít i modelování, koláží, malování ve vzduchu, určit jakými barvami se bude malovat. Trénujme poznávání barev, rozvíjíme představivost.

Klient se seznamuje s novými informacemi. Je dobré si o pejskovi povídat, pečovat o něho společně, krmit a venčit ho, navštívit veterináře. Prohlížet si atlas psů, seznamovat se s nejrůznějšími plemeny. Ukazovat si jednotlivé části těla, ucho, čumák tlapky atd. Dobré je stát se tlumočnickem mezi psem a klientem, vysvětlovat pohyby, postoje psa. Pes může být začleněn i do vyučovacích hodin (výchovně-pedagogická metodika canisterapie).

Při pozorování psa dochází k rozvoji pozorovacích schopností klienta.

Při jednotlivých úkonech péče o psa si klient procvičuje motorickou paměť.

Klient zařazený do canisterapie často trpí špatnou koncentrací. Canisterapie zaujme klienta motoricky natolik, že veškerou pozornost věnuje činnosti, kterou provádí. Zvýší se tak jeho celková koncentrace pozornosti.

Kognitivní oblast můžeme ovlivňovat pomocí různých her. Paměť trénujeme při znalostních hrách, např. kdo zná nejvíce psích plemen. Pomocí kartiček procvičujeme písmena. (Na každé je jedno písmenko.) Klient dostane určitý počet kartiček a snaží se poskládat jména psů.

Pomocí společných vycházek můžeme zlepšovat schopnost orientace v blízkém okolí a ve městě.

8.2. Oblast tělesná

Pes je motivačním prvkem. Slouží jako netradiční cvičební nářadí. Donutí pasivní a líné klienty k pohybu. Klient vyvine značné úsilí, aby se dostal až ke psu. Je obtížné přimět postižené dítě, aby procvičovalo svaly na ruku, ale bez potíží hází míček psovi aj.

Během canisterapie rozvíjíme jemnou, hrubou motoriku, vzpřimovací, rovnovážné, obranné reakce, koordinovaný pohyb, součinnost zrku, sluchu, hmatu s pohybem, motoriku artikulačních orgánů, mimiku, dochází k relaxaci. Zlepší se tělesná kondice a klient získá radost z pohybu.

V této oblasti má významné místo polohování se psy, proto bude probráno v samostatné části.

8.2.1. Jemná motorika

Manipulační schopnosti, motorika prstů, rukou atd.

Jemnou motoriku procvičujeme pomocí hraček, stavebnic, ale také k jejímu procvičování můžeme použít práci se psem. Pro klienta je to velký zážitek. Vždy procvičujeme obě ruce.

- česání, kartačování psa

Nachystáme kartáč s oblými tvary a štětinami, aby nedošlo ke zranění psa. Klienta při těchto úkonech povzbuzujeme např. slovy: „Pes musí být hezký, doma ho nikdo nepozná.“

- připínání obojku, vodítka (karabinky)

Tyto činnosti mohou dělat problém. Dobré je povzbuzení: „Musíme zjistit, jestli nový obojek co jsme koupili, psovi sluší.“

- krmení granulemi

Slouží většinou jako odměna psovi. Klient krmí psa z natažené dlaně nebo ze špetky (pomocí dvou prstů). Granule můžeme dát do šroubovací dózy. Klient musí dózu odšroubovat a poté zašroubovat, což je pro někoho velmi náročné. Nebo můžeme granule umístit do nádoby s úzkým hrdlem a klient granule vytahuje pomocí jednoho prstu.

Jemnou motoriku můžeme také procvičovat pomocí výtvarné výchovy (malování, modelování, vytváření koláží aj.).

Canisterapie má vliv i na taktilní cití - dotýkání se čumáčku, spodní strany tlapek...

8.2.2. Hrubá motorika

Chůze, stoj, sed, rotace, lezení atd.

Hrubou motoriku trénujeme pomocí různých her.

- opičí dráhy

Připravíme překážkovou dráhu dle možností a dovedností klienta. Dráhu může nejprve absolvovat pes a klient jde po něm, nebo ji projdou společně, či pes sedí v cíli a je odměnou.

- přetahování lanem, kusem hadru

Pes by měl okamžitě reagovat na povely. Můžeme střídat drž a pust', čímž se svaly na ruku klienta dobře zapojují. Také je to dobrá forma pro vybití přebytečné energie. Samozřejmě pes při této hře nesmí vrčet a měl by jí zvládat s přiměřeným nasazením, což kontroluje canisterapeut.

- hod balónkem

Balónky pes aportuje. Klient s těžším postižením používá měkký, lehčí balónek.

- schovávaná

Psa odvede klient za dveře a ostatní schovají balónek. Klient psa přivede zpět a pes má balónek najít, pak je odměněn.

- honěná o balónek

Klienti honí psa, ten s balónkem uniká.

- cvičení psa manuálními povely

Je to velmi atraktivní pro klienty, především pokud pes stoprocentně poslechne.

Při všech hrách se zvyšuje motorická obratnost...

8.2.3. Motorika s atributy rehabilitační práce

Užíváme různé cviky, při kterých se funkčně propojují mozkové hemisféry (cviky přes střední čáru). Např. pes stojí nad klientem, který leží na zádech. Klient se střídavě dotýká ucha a zadní nohy, hlavy a ocasu aj. Posilujeme i břišní svalstvo při dotýkání hřbetu psa. Při další variantě tohoto cvičení klient leží na břiše a pes leží po jeho levé straně. Obličej klienta otočíme ke psu a jeho pravá ruka a noha se uvolní, vystřídáme. Trénujeme celé tělo, při přetáčení hlavy dochází k souhybům pohybů...

8.2.4. Polohování

Je to jedna z neúčinnějších metod canisterapie pro klienta, ale nejnáročnějších metod pro psa a psovoda.

Psovod musí mít alespoň minimální lékařské znalosti a musí znát postižení svých klientů. Mohlo by totiž dojít k ublížení na zdraví.

Pro psa je polohování velmi náročné na výdej energie. Proto polohujeme za týden maximálně tři děti.

Na správný průběh polohování má velký vliv důvěra mezi dítětem a psem. Vhodné je začít v přítomnosti rodičů, později v přítomnosti blízkého pedagoga a teprve nakonec bereme dítě samotné.

Při polohování je nezbytné zabezpečit klid i dostatek času. Klient se na tuto terapii musí nejprve adaptovat a později dojde k uvolnění a celkovému prožitku. Efekt polohování se může ukázat po několika dnech nebo třeba až po roce.

Ideální je mít dítě nahé, ale místnost by musela být dobře termovaná, což nedělá dobře psům.

Doba polohování je zhruba 15 - 20 min. Snížení spasticity přetrvává až 30 min po skončení.

Možnosti poloh:

- klient leží na zádech, hlavu má podloženou polštářem (hlava a tělo leží v jedné ose), pes leží pod kolenama, k největšímu předávání energie dochází v podkolenních jamkách
- klient leží na zádech, hlavu má podloženou polštářem, psi leží po stranách, horní končetiny jsou položeny podél těla či kolem krku psa, dolní končetiny dopolohujeme polohovací pomůckou
- dítě leží na boku, nohy má pokrčeny, hlava je podložena polštářem, po obou stranách leží psi, mezi kolena umístíme polohovací pomůcku, nebo můžeme horní pokrčenou nohu položit na psa a polohu stabilizujeme polohovací pomůckou
- klient klečí, obličej a horní část trupu má položenou na psovi, horní končetiny jsou volně přes psa

Jednotlivé polohy je možno během jedné polohovací jednotky měnit. Při polohování můžeme vést ruku klienta po srsti psa, přidržit ji na teplých místech. Také je možno využít stimulací.

Pozitivní účinky polohování:

- a) dojde ke zklidnění
- b) navozuje líbivý pocit
- c) zahřejou, prohřejou se končetiny (pes má vyšší teplotu než člověk)
- d) uvolní se spasmusy
- e) prohloubí se dýchání, čímž selepší prokrvení (a uvolní se spasmusy)
- f) při poruše mikce dojde k pomočení, při poruše defekace dojde k pokálení (účinek uvolnění)
- g) ožíví se mimika
- h) zmírní se salivace, patologické postavení jazyka se upraví
- i) slepým přinášejí hmatový vjem, který je pro ně velmi důležitý
- j) zvýší se kvalita taktilního cití
- k) klient snadněji přijme polohu, kterou běžně odmítá
- l) můžeme procvičovat i jemnou, hrubou motoriku, např. hlazením srsti, chytáním tlapek, jazyka

8.3. Oblast řeči

Pes stimuluje k verbálnímu projevu. Klient, který se často odmítá s kýmkoliv bavit, častěji naváže první kontakt se psem. Klient chce psa přivolat, dát mu povel, či vzpomíná na svého čtyřnohého přítele a vypráví příhody, které s ním prožil.

V rámci logopedických cvičení klient např. rozfoukává srst, musí něco udělat nebo říct po štěknutí psa.

Prostřednictvím různých úkolů se rozšiřuje slovní zásoba. Můžeme využít hudební výchovy (dáme klientovi za úkol, aby si nacvičil pro psa píseň atd.).

Klientův projev usměřujeme, klademe důraz na artikulaci, intonaci hlasu, sílu hlasu...

8.4. Oblast sociálně-emoční

- Pes nahrazuje chybějící vztahy. V přítomnosti zvířecího přítele se necítíme osaměle.
- Pes dokáže odvést pozornost od vlastních obtíží, převádí myšlenky od smutku k veselejší věc.
- Pes pomáhá rozvíjet něžnost. U lidí trvale umístěných v zařízeních umožňuje pes blízký kontakt, dotyk, potřebu mít někoho rád. Chlapci v pubertě mají potřebu pohlazení, něžnosti, kterou jim dává pes. Vhodné je nechat klienta mazlit se se psem, jak dlouho chce. Zasahujeme tehdy, když je psovi ubližováno.
- Navázáním komunikace se psem se klientova nesmělost a uzavřenost snižuje.
- Klient něco psovi šeptá, svěřuje se mu. Rozmlouvání se psem vede k celkovému uklidnění, uvolnění a k emoční stabilitě klienta.
- Prostřednictvím psa rychleji a lépe člověk naváže rozhovor s cizími lidmi, nejprve je pes obdivován a posléze se vede diskuse.
- Autistické děti přenesou svou zaměřenost z vnitřního světa na psa a pes plní roli prostředníka ke komunikaci s lidmi. Autisté mají svůj vlastní vnitřní svět a specifickou komunikaci. Autisty a psy sblíží způsob myšlení probíhající v obrazech a jednoduchá a jednoznačná komunikace. Protože autista se ke psu chová lépe než k lidem, můžeme prostřednictvím psa také zmírnit jejich agresivitu.
- Neopodstatnělý strach při poznávání nových věcí se ve společnosti psa odbourává.
- Při skupinové terapii se pes stává spojencem klienta, usnadní jeho integraci do kolektivu.
- Pes může být začleněn do vyučovacích hodin, pomáhá řešit konfliktní situace mezi žáky, napomáhá k uvolnění atmosféry (výchovně-pedagogická metodika canisterapie).
- Zlepšuje se schopnost empatie k okolí. Klient je nucen brát ohled na potřebu psa - svého přítele. Je laskavý nejen ke zvířeti, ale také k ostatním.
- K násviku sebeovládání využíváme situace, kdy je potřeba psa nevyrušovat, např. krmení.
- Můžeme využít různých her. Klient při hře získává pocit sebedůvěry a také vede k rozvoji ohleduplnosti.

- Vedení psa na vodítku, péče o psa dává pocit odpovědnosti, důležitosti.
- Při použití malého psa se rozvíjí ochranné a pečovatelské postoje. Použijeme-li velkého psa , klient získá pocit bezpečí.
- Pouhý pohled na hrající si či klidně odpočívající zvíře působí uklidňujícím dojmem.
- Navození kladných emocí přispívá k úspěchu ostatních léčebných postupů...

9. Organizace služeb v zařízení

Během své praxe jsem se blíže seznámila s prací v denním stacionáři - Centrum pro mentálně postiženou mládež ve Frýdku-Místku. Cílovou skupinou jsou mentálně postižené děti, mládež a dospělí. Většinou se však jedná o klienty s kombinovanými vadami. Kapacita zařízení je 69 klientů, třicet klientů navštěvuje oddělení denního pobytu a devíti klientům jsou poskytovány služby na oddělení denního pobytu se zvýšenou péčí. Dalším třiceti klientům se speciálními potřebami z ústavu „Náš svět“ Pržno je poskytována služba v ústavních dílnách.

Hlavním předmětem činnosti je zajišťování výchovně-vzdělávací a rehabilitační péče, pracovní terapie a volnočasových aktivit. Klienti mohou navštěvovat muzikoterapii, arteterapii, fyzioterapii, hipoterapii, canisterapii, ergoterapii atd.

Zařízení spolupracuje s 1. Základní školou ve Frýdku-Místku v rámci programu „Začít spolu“. Cílem je začlenění mentálně postižených dětí mezi děti zdravé, jejich vzájemná spolupráce a pomoc. Součástí programu jsou výlety, soutěže, malování... a canisterapie.

V zařízení jsem pracovala pod vedením zkušeného canisterapeuta Milana Kuby. Kynologii se věnuje již 30 let, od roku 1998 se začal zabývat canisterapií a v roce 2000 získal licenci opravňující provádět canisterapii. Samozřejmě nemohu opomenout jeho psí společníky - desetiletého německého ovčáka jménem Caro (pes) a dvouletou border colii jménem Apollon (pes). Caro je původně hlídací pes, podstoupil řadu zkoušek (canisterapeutické zkoušky, mezinárodní zkoušky doprovodného psa a další nejvyšší zkoušky), zúčastnil se mnoha soutěží a získal spoustu ocenění. Apollon ještě zkoušky nemá, ale v blízké době má podstoupit mezinárodní zkoušky doprovodného psa, které také opravňují dělat canisterapii. Je připravován další pes - šeltie jménem Alex (pes), má jeden rok a canisterapeut ho občas do zařízení vezme. Apollon a Alex v brzké době nahradí Cara.

9.1. Využití canisterapie ve stacionáři

V zařízení probíhá canisterapie již osmým rokem, zpočátku nepravidelná aktivita se od roku 2000 stala pravidelnou součástí poskytovaných služeb.

Canisterapie probíhá čtyřikrát týdně ve čtyřech skupinách klientů. Každá skupina podstoupí canisterapii jednou týdně.

Terapie má podobu individuální a skupinovou. U klientů s autismem trvá individuální canisterapie 15 – 20 min, délka terapeutické jednotky u ostatních se odvíjí od momentálního stavu klienta. Většinou probíhá v budově zařízení a pracuje při ní jeden pes. Skupinová terapie probíhá v letních měsících na zahradě zařízení, na ozdravných pobytech, v zimě při zimních radovánkách a je i součástí muzikoterapie, jsou přítomni všichni psi. Není časově určena, délka trvání závisí na momentální situaci (počet klientů, zdravotní stav klientů, počasí aj.). Vždy je přihlíženo i na psa, na jeho kondici, na jeho potřeby.

Každému klientovi canisterapeut sestavil na školní rok individuální plán, podle kterého pracuje.

10. Příklady používaných metod a programů canisterapie

10.1. Canisterapie na oddělení denního pobytu

Během terapie rozvíjíme oblast kognitivní, tělesnou, řeči, sociálně-emoční.

10.1.1. Oblast kognitivní

Záleží na kreativě terapeuta, vychovatele, učitele.

- vzájemné představení

klient - jméno a bydliště, (požadujeme oční kontakt, věty a hlavně klienta nenutíme)

pes - pac, zaštekání, (pohlazení, pomazlení, ponecháme výběr klientovi)

- srovnání anatomie psa a člověka

klient - ukazuje dvě uši, dvě oči, dvě - čtyři nohy, rozdíly v pohlaví, oblečení - srst atd.

pes - změny poloh a pózování, „hodnocení“ klienta štěknutím

- školní výuka (počítání, abeceda, malování...)

klient - přiřazování barev, rozlišování tvaru, velikosti, povrchu předmětů

- počítání: částí psa, balónků, granulí atd.

- abeceda: skládání jmen psů, kamarádů a názvů předmětů z jednotlivých písmen na kartičkách

- malování: pomůcek pro psa, co jsme viděli na vycházce, jak vidím Cara, malování dle přineseného předmětu psem, klient musí sám poznat barvu a vybrat křídou či pastelku přineseného předmětu psem

pes - velmi účinný mezičlánek mezi učitelem - klientem, vychovatelem - klientem, klienti se více snaží, protože je „hodnotí“ také pes a rádi mu své výsledky ukazují

- společné vycházky (město, dopravní prostředky, parky, podchody, zahrada, řeka, školy, výstavky...)
- klient - vedení psa na vodítku vlevo - vpravo, dopředu - dozadu, nahoru - dolů, rychle - pomalu - zastavit, určování směru a rytmu chůze, orientace
- pes - vynikající pomocník při vycházkách, udržuje skupinu neustále pohromadě, protože dochází ke střídání klientů ve vedení psa a ten také vede celou skupinu, např. zastavení před přechodem - kde pes sedá, klient dává povel psovi po předchozí kontrole vozovky a tudíž celé skupině k volnému vstupu a překonání cesty
- společné nákupy krmiva, povídání o psech, krmení, návštěvy u veterináře, prohlížení časopisů a atlasu psů, hra pexeso - plenena psů...
  - kutilská dílna pro starší chlapce, která je součástí canisterapie
- klient - pojmenování ručního nářadí, základní úkony - řezání, stříhání, šroubování, natírání
- pes - přítomnost v dílně, „vyhodnocování“ výrobků a chování klientů
- sledování vývoje psa (Apollon)

10.1.2. Oblast tělesná: jemná a hrubá motorika

Radost z pohybu.

- vzájemné představení
- klient - podání ruky terapeutovi - pohyb nahoru a psovi - pohyb dolů
- pes - pac klientovi
- práce v oblasti jemné motoriky
    - a) česání a kartáčování psa
    - b) připínání obojku a vodítka (technika karabinky)

- c) krmení granulemi - krmení ze špetky a z dlaně natažené horní končetiny, střídání rukou při česání
- d) krmení
- e) jemný dotek – hlazení
- f) malování

• práce v oblasti hrubé motoriky - pohyb celého těla, souhyb pohybů

- a) běh se psem
- b) hra na honěnou - klient běží s peškem, pes se ho snaží chytit
- c) hra s míčem - házení míče psovi, ten ho donáší zpět klientovi
- d) kutálená - posílání balónku směrem k psovi, pes balónek přináší zpět klientovi
- e) napodobování poloh psa podle vzoru psa - sed, leh na břicho, plazení, leh na zádech atd.
- f) přeskokování překážek - pes jde vzorem
- g) přetahování lanem nebo kusem hadru - na konci lana či hadru je pes nebo terapeut
- h) schovávání - klient se schová s míčem, pes ho vyhledá a klient hodí psovi míč
- i) štafetový běh s kolíkem - poslední hází kolík psovi, ten ho donáší terapeutovi
- j) cvičení psa manuálními povely - velmi atraktivní pro klienty, především pokud pes stoprocentně poslechne, např.:

sed - pro psa to znamená předpažení pravé horní končetiny

leh - mávnutí a připažení pravé horní končetiny

štěkot - zvednutí a třikrát kmitnutí ukazovákem pravé horní končetiny

plížení - kmitání zápěstím pravé horní končetiny do stran s otevřenou dlaní a

nataženými prsty, prsty směřují nahoru a následné připažení končetiny k trupu

- společné vycházky (město, dopravní prostředky, parky, podchody, zahrada, řeka, školy, výstavky...)

klient - vedení psa na vodítku vlevo - vpravo, dopředu - dozadu, nahoru - dolů, rychle - pomalu - zastavit, určování směru a rytmu chůze, orientace

pes - vynikající pomocník při vycházkách, udržuje skupinu neustále pohromadě, protože dochází ke střídání klientů ve vedení psa a ten také vede celou skupinu, např. zastavení před přechodem - kde pes sedá, klient dává povel psovi po

předchozí kontrole vozovky a tudíž celé skupině k volnému vstupu a překonání cesty

- kutilská dílna pro starší chlapce, která je součástí canisterapie
- klient - základní úkony - řezání, stříhání, šroubování, natírání, (podpora jemné motoriky)
pes - přítomnost v dílně, „vyhodnocování“ výrobků a chování klientů

10.1.3. Oblast řeči

Pes je stimulací k verbálnímu projevu.

- vzájemné představení
- klient - jméno a bydliště, (požadujeme oční kontakt, věty a klavně klienta nenutíme)
pes - pac, zaštekání, (pohlazení, mazlení, ponecháme výběr klientovi)
- usměřování verbálního projevu
- klient - opakuje povely po terapeutovi, klade důraz na správnou artikulaci a intonaci hlasu
- chválení psa a mazlení se psem s klidným a tichým hlasovým projevem
pes - reakce psa na povely klienta dle intonace hlasu
- školní výuka (rozšiřování slovní zásoby, tvorba vět, odpovědí a otázek...)
- klient - počítání s verbálním doprovodem: částí psa, balónků, granulí atd.
- čtení nahlas jmen psů, kamarádů, názvů předmětů, které klienti složili z písmen na kartičkách
- písničky, říkadla, básničky s důrazem na artikulaci a intonaci hlasu
pes - velmi účinný mezičlánek mezi učitelem - klientem, vychovatelem - klientem, klienti se více snaží, protože je „hodnotí“ také pes
- společné vycházky
- klient - vedení psa na vodítku a verbální povely na psa pod dohledem terapeuta
pes - provedení úkonu psa podle povelu, podle správné intonace a verbálního projevu klienta

- rozhovory terapeuta s klientem na určité téma
co bylo na procházce, na výletě, co dělal pes, zhodnocení vycházky klientem samotným,
(dochází k rozvoji řeči)
- písničky, říkadla, básničky
- kutilská dílna, která je součástí canisterapie
klient - popis práce, kterou klient dělá, označení náradí, které používá, (rozšiřuje se slovní
zásoba, zlepšuje se artikulace)
pes - přítomnost v dílně, také pes „hodnotí“ verbální projev
- sledování vývoje psa (Apollon)
sdělování si nových poznatků, (už samotné jméno je pro klienty obohacení slovní zásoby)

10.1.4. Oblast sociálně-emoční

Kontakt se psem vede klienty k ohleduplnosti a odpovědnosti. Naučí-li se laskavosti ke zvířatům, budou laskavější nejenom k nim, ale i k sobě navzájem.

- vedení psa na vodítku
dává klientům pocit zodpovědnosti a důležitosti na veřejnosti, (dohlížíme na jemné zacházení se psem)
- mazlení
záleží na klientovi, jak dlouho se chce se psem laskat, (nevnucujeme přítomnost psa klientovi a respektujeme jeho momentální náladu, dohlížíme na jemné zacházení se psem)
- starost o psa
péče o srst, starost o čerstvou vodu, chystání krmení a venčení psa, (péče o blízkou bytost vede k zodpovědnosti a lásce k ostatním)

- předávání psa ostatním
výchova k ohleduplnosti k ostatním klientům - nebýt lakomý
- rozmlouvám klinta se psem
vede k celkovému uklidnění a k emoční stabilitě klienta, klient mená pocit, že je sám

10.2. Canisterapie na oddělení denního pobytu se zvýšenou péčí

Na toto oddělení dochází klienti s těžkými kombinovanými vadami (těžká mentální retardace, autismus, těžké postižení pohybového aparátu...).

Canisterapie navazuje na výchovně-vzdělávací aktivity, logopedii, fyzioterapii, hipoterapii. Snažíme se udržet, zlepšit to, co klienti umí, co se naučili.

Významná je canisterapie pro autistické děti v oblasti sociálně-emoční. Lidé trpící autismem přenesou svou zaměřenost z vnitřního světa na psa a pes plní roli prostředníka. Mají svůj vlastní vnitřní svět a specifickou komunikaci, se psy je sblíží způsob myšlení probíhající v obrazech, jednoduchá a jednoznačná komunikace. Prostřednictvím psa také zmírňujeme agresivitu, protože autista se ke psu chová lépe než k lidem.

10.2.1. Oblast kognitivní

Záleží na kreativitě terapeuta, vychovatele, učitele a také na možnostech a individuální úrovni klientů.

- vzájemné představení
klient - jméno za pomoci vychovatele - pokud je schopen říct, (požadujeme alespoň oční kontakt)
pes - pac, zaštekání, (pohlazení, pomazlení, necháme výběr klientovi)

- srovnání anatomie psa a člověka
- klient - s pomocí vychovatele a terapeuta, dle svých schopností ukazuje a opakuje jednotlivé části psa: uši, oči, ocásek, packy, jazyk, čumák atd., (u klienta s oční vadou používáme hmatové vnímání)
- pes - změny poloh a pózování, „hodnocení“ klienta štěknutím
-
- školní výuka (rozlišování základních barev, tvaru předmětů, velikosti předmětů a kvality povrchu předmětů...)
- klient - přiřazování barev předmětů s pomocí učitele (pešků, balónků atd.)
- rozlišování tvaru dvou předmětů s pomocí učitele: kulatý - hranatý (míč, kostka)
  - rozlišování velikosti předmětů s pomocí učitele: malý - velký (balónek, míč)
  - rozlišování povrchů předmětů s pomocí učitele: hladký - drsný (houba, kartáč)
  - poznávání předmětů denní potřeby s pomocí učitele: hřeben, zubní kartáček, toaletní papír, lžička, hrníček atd.
- pes - velmi účinný mezičlánek mezi učitelem - klientem, vychovatelem – klientem, klienti se více snaží, protože jim pes předměty přináší
-
- společné vycházky (město, dopravní prostředky, parky, podchody, zahrada)
- klient - vedení psa na vodítku vlevo - vpravo, dopředu - dozadu, nahoru - dolů, rychle - pomalu - zastavit s pomocí terapeuta, určování směru a rytmu chůze, orientace, (u nevidomých klientů vedení psem zvyšuje sebevědomí)
- pes - vynikající pomocník při vycházkách, udržuje skupinu neustále pohromadě, protože dochází ke střídání klientů ve vedení psa a ten také vede celou skupinu, např. zastavení před přechodem - kde pes sedá, dává klient povel psovi po předchozí kontrole vozovky a tudíž celé skupině k volnému vstupu a překonání cesty
-
- společné nákupy krmiva, krmení, povídání o psech, prohlížení časopisů a atlasů psů, sledování videokazet...
-
- sledování vývoje psa (Apollon)

10.2.2. Oblast tělesná: jemná a hrubá motorika

Radost z pohybu.

- vzájemné představení

klient - podání ruky terapeutovi - nahoru a psovi - dolů za pomoci vychovatele

pes - pac klientovi

- práce v oblasti jemné motoriky

a) česání a kartáčování psa s pomocí terapeuta

b) připínání obojku a vodítka s pomocí terapeuta (technika karabinky)

c) manipulace s vodítkem

d) krmení granulemi - krmení ze špetky a z dlaně natažené horní končetiny, střídání rukou při krmení s pomocí terapeuta

e) jemný dotek - hlazení za asistence terapeuta

- práce v oblasti hrubé motoriky - pohyb celého těla, souhyb pohybů

a) kutálená - posílání balónku směrem k psovi s pomocí vychovatele, pes balónek přináší zpět klientovi

b) schovávaná - klient se schová s pomocí vychovatele, pes je vyhledá a klient s pomocí vychovatele hodí psovi míč

c) cvičení psa manuálními povely - velmi atraktivní pro klienty, především pokud pes stoprocentně poslechne, např.:

sed - pro psa to znamená předpažení pravé horní končetiny za pomoci terapeuta

leh - mávnutí a připažení pravé horní končetiny za pomoci terapeuta

štěkot - zvednutí a třikrát kmitnutí ukazováčkem pravé horní končetiny za pomoci terapeuta

plížení - kmitání zápěstím pravé horní končetiny do stran s otevřenou dlaní a nataženými prsty, prsty směřují nahoru a následné připažení končetiny k trupu za pomoci terapeuta

- společné vycházky (město, dopravní prostředky, parky, podchody, zahrada)
- klíent - vedení psa na vodítku vlevo - vpravo, dopředu - dozadu, nahoru - dolů, rychle - pomalu - zastavit s pomocí terapeuta, určování směru a rytmu chůze, orientace, (u nevidomých klientů vedení psem zvyšuje sebevědomí)
- pes - vynikající pomocník při vycházkách, udržuje skupinu neustále pohromadě, protože dochází ke střídání klientů ve vedení psa a ten také vede celou skupinu, např. zastavení před přechodem - kde pes sedá, dává klient povel psovi po předchozí kontrole vozovky a tudíž celé skupině k volnému vstupu a překonání cesty

10.2.3. Oblast řeči

Záleží na kreativitě terapeuta, vychovatele, učitele a také na možnostech a individuální úrovni klientů.

- vzájemné představení
- klíent - jméno za pomoci vychovatele - pokud je schopen říct, (požadujeme alespoň oční kontakt)
- pes - pac, zaštěkání, (pohlazení, mazlení, necháme výběr klientovi)
-
- srovnání anatomie psa a člověka
- klíent - za pomoci vychovatele a terapeuta, dle svých schopností ukazuje a opakuje jednotlivé části psa: uši, oči, ocásek, packy, jazyk, čumák atd., (u klienta s oční vadou používáme hmatové vnímání)
- pes - změny poloh a pózování, „hodnocení“ klienta štěknutím
-
- školní výuka (pojmenování základních barev, tvarů předmětů, velikostí předmětů a kvality povrchů předmětů...)
- klíent - pojmenování barev předmětů s pomocí učitele (pešeků, balóneků atd.)
- pojmenování tvaru předmětů s pomocí učitele: kulatý - hranatý (míč, kostka)
  - pojmenování velikostí předmětů s pomocí učitele: malý - velký (balónek, míč)

- pojmenování povrchu předmětů s pomocí učitele: hladký - drsný (houba, kartáč)
- pojmenování předmětů denní potřeby s pomocí učitele: hřeben, zubní kartáček, toaletní papír, lžička, hrníček atd.
pes - velmi účinný mezičlánek mezi učitelem - klientem, vychovatelem - klientem, klienti se více snaží, protože jim pes předměty přináší

• společné vycházky (město, dopravní prostředky, parky, podchody, zahrada)
klient - vedení psa na vodítku a jednoduché povely k psovi za pomoci terapeuta: oslovení psa, sedni, jdeme, stůj

pes - vynikající pomocník při vycházkách, udržuje skupinu neustále pohromadě protože dochází ke střídání klientů ve vedení psa a ten také vede celou skupinu, např. zastavení před přechodem - kde pes sedá, dává klient povel psovi po předchozí kontrole vozovky a tudíž celé skupině k volnému vstupu a překonání cesty

• prohlížení časopisů psů a atlasů psů, sledování videokazet
komunikace s terapeutem, snaha napodobit zvuky zvířat, které jsou v časopise nebo na videokazetě

• písničky, říkadla, básničky

• sledování vývoje psa (Apollon)

sdělování si nových poznatků, klienti se učí další nové slovo – Apollon

10.2.4. Oblast sociálně-emoční

Naučí-li se laskavosti ke zvířatům, budou laskavější nejenom k nim, ale i k sobě navzájem.

• vedení psa na vodítku za asistence terapeuta
dává klientům pocit zodpovědnosti a důležitosti, (dbáme na jemné zacházení se psem)

- mazlení

záleží na klientovi, jak dlouho se chce se psem laskat, (nevnucujeme klientovi přítomnost psa, respektujeme jeho momentální náladu, dohlížíme na jemné zacházení se psem)

- starost o psa s pomocí vychovatele

péče o srst, starost o čerstvou vodu, chystám krmení, venčení, (péče o blízkou bytost vede k zodpovědnosti a lásce k ostatním)

- předávání psa ostatním s pomocí terapeuta

výchova k ohleduplnosti k ostatním klientům - nebýt lakomý, (klienty uměříme)

- rozmlouvání klinta se psem vlastní formou

zpěv, pobroukávání..., vede k celkovému uklidnění a k emoční stabilitě klienta, klient nemá pocit, že je sám

Odmítnutí gestem ze strany klienta, který nepoužívá verbální projev, je nutné respektovat.

10.2.5. Canisterapie s využitím piktogramů

V polovině školního roku 2004/05 začal terapeut u klientů trpících autismem používat tzv. Strukturované učení. Velmi se osvědčilo při výchovně-vzdělávacích aktivitách probíhajících na oddělení.

„Při práci s dítětem, které trpí autismem, těžkou mentální retardací či přidruženými problémy v komunikaci, je velmi důležité si uvědomit, že tyto děti mají výrazně nevyrovnaný vývojový profil, řada z nich trpí obtížemi v sociální komunikaci a problémy v chování. Všechny tyto nedostatky velmi omezují samostatná rozhodnutí klientů, jejich schopnost adaptace, orientaci v čase a prostoru. Děti jsou celoživotně odkázány na pomoc zvenčí, jen obtížně získávají nové dovednosti a v řadě případů mají jen malou možnost komunikovat se svým okolím. Každý člověk potřebuje v životě určitý řád, jistou míru

předvídatelnosti. Máme možnost orientovat se v čase pomocí hodin, diářů atd. Máme možnost plánovat, svobodně se rozhodovat a usilovat o dosažení svých cílů. Řada lidí trpících autismem, těžkou mentální retardací a přidruženými komunikačními problémy, má schopnost předvídat a plánovat velmi malou nebo téměř žádnou. Těžce se vyrovnávají se změnami, okolní svět se mění v chaos, možnosti komunikace selhávají a to vše ztěžuje dítěti orientaci v prostoru, čase i v událostech. Dítě bez naší pomoci žije v neustálém stresu, není schopné se učit a rozvíjet své schopnosti. U dítěte se rozvíjí deprivace a následuje opožďování ve vývoji. Pokud chceme, aby od nás dítě přijímalo nové informace, aby mělo motivaci pro komunikaci a učení se novým dovednostem, musíme vytvořit takové prostředí, které dodá dětem jistotu, poskytne vysokou míru předvídatelnosti, ukáže dítěti nástroje komunikace a dá možnost výběru.“ (Semínová, M., Thořová, K., Žampachová, Z.: Strukturované učení, Materiál určený absolventům kurzu: „Výchova a vzdělávání dětí s autismem“, str. 2.) Ve světě je mnoho programů a metod, které se zaměřují na práci s těmito lidmi. Kolébkou programu s vědecky ověřenou efektivitou je státní modelový program státu Severní Karolína TEACCH (Treatment and Education of Autistic and Communication Handicapped Children - péče a vzdělávání dětí s autismem a dětí s problémy v komunikaci), je programem od roku 1972. V ČR využíváme metodiku tohoto programu již několik let a mluvíme o tzv. Strukturovaném učení.

Ve stacionáři se používají piktogramy s nápisem (typ vizuální podpory). Piktogram je kartička s obrázkem určité činnosti a se slovem charakterizujícím tuto činnost. Pomocí piktogramů je vytvořeno schéma dne a schéma složitějších činností.

Piktogramy jsou v určitém pořadí připevněny na nástěnce. Každý klient má svou nástěnku, která je označena jeho fotkou. Lépe si uvědomí, že se jedná právě o jeho nástěnku. Před každou činností jde k nástěnce, vezme si první piktogram shora a jde k místu se stejným piktogramem. Piktogram odloží a provede danou činnost, složitější úkol vykoná pomocí připravených piktogramů. Po splnění úkolu sebere přinesený piktogram, jde k nástěnce a odkládá ho do připravené krabičky u nástěnky. Vezme si opět první piktogram shora a jde provést úkol.

Jednotlivé dny a činnosti musí mít stejné schéma - dává to pocit jistoty. Prostředí, ve kterém se pohybují, musí být stále stejné - stejný nábytek, stejné doplňky, stejné rozmístění věcí v prostoru. Jakákoliv změna je pro ně stresující, což se může projevit

sebeпоškozováním, útoky na ostatní atd.

Pokud chceme udělat nějakou obměnu v činnostech, naučit klienta něco nového... použijeme jen jeden nový piktogram a další až poté, co si klient na změnu zvykne. Musíme počítat i s negativní reakcí.

Na psa si také museli dlouho zvykat. Postupovalo se od pouhé přítomnosti psa v místnosti. Více se však osvědčilo, když se pracovalo na zahradě, volný prostor totiž dává pocit možnosti úniku a děti byli klidnější. Zpočátku byl Car od klienta vzdálen 20 metrů.

Měsíce trvalo, než se klienti naučili piktogramy používat, ale přineslo to obrovské změny k lepšímu. Strukturalizace a vizualizace dává těmto klientům pocit jistoty, pomáhá jim orientovat se v čase a prostoru, díky tomu se zlepšilo emoční ladění, naučili se novým dovednostem...

S klienty je zapotřebí komunikovat i verbálně, některé činnosti nelze zcela vyjádřit piktogramy. Je potřeba komunikovat pomocí jednoduchých vět, jasně a zřetelně.

Klientům terapeut sestavil canisterapeutickou jednotku také pomocí piktogramů, skládá se z těchto činností: *klient se přivítání se psem, dá psovi pamlsek, pohladí ho, uchopí vodítko, společně přeskochí překážku, učeše psa* (viz příloha č. 14).

Průběh terapeutické jednotky:

Klient si vezme piktogram ze své nástěnky a jde s doprovodem do canisterapeutické místnosti. Před vstupem do místnosti přikládá piktogram na dveře, tím si uvědomí, že začíná canisterapie. Na stole má připraveny piktogramy. Vezme si piktogram první zleva, jde k místu se stejným piktogramem. Piktogram odloží a vykoná daný úkol. Sebere přinesený piktogram, jde zpět ke stolu a odkládá ho do připravené krabičky. Vezme si další piktogram s jiným úkolem. Pokud klient ochotně spolupracoval, dostane odměnu. Může si vybrat ze tří piktogramů, které charakterizují klientovy oblíbené činnosti, např. poslech hudby, knihu, lentilky. Po odměně dostane klient piktogram, který veškerou činnost ukončuje.

Při terapii používáme německého ovčáka Cara, klienti ho dlouho znají a jsou na něho zvyklí.

Až si klienti schéma osvojí a jednotlivé úkoly budou zvládat bez problémů, canisterapeut přidá postupně činnosti další.

11. Kazuistiky

- U každého klienta je uveden individuální plán, podle kterého canisterapie probíhá. Je to pouze předběžný plán, vždy záleží na momentální situaci, na možnostech a potřebách klienta. (11.x.1. Individuální plán canisterapie pro rok 2005/06)
- Během praxe jsem měla možnost sledovat nácvik sebeobsluhy s využitím canisterapie. (11.x.2. Nácvik sebeobsluhy s využitím canisterapie)

V říjnu 2005 došlo v zařízení k výměně vodovodní baterie - klasické kohoutky nahradila páková baterie. Klienti s ní neuměli zacházet a bylo nutné je to naučit nějakým „nenásilným“ způsobem. K nácviku jsme využili canisterapii, kde pes plnil roli motivační. Pracovali jsme s Carem, je pro mnoho klientů jakýmsi „profesorem“ a udělali by pro něho cokoliv. Úkolem tedy bylo nalít Carovi studenou vodu do misky.

Klient musel vzít prázdný hrníček a kartičku s modrým kolečkem z poličky. (Mnoho klientů abstraktní pojem „studená“ nechápe, proto spojujeme studenou vodu s modrou barvou a teplou vodu s červenou.) Sdělil, co znamená tato kartička. Šel do koupelny a porovnal kartičku s kartičkou nalepenou na zdi. (V úrovni baterie na pravé straně je nalepena kartička s modrým kolečkem a na levé kartička s červeným.) Hrníček dal pod vodovodní kohoutek. Aby tekla voda, musel udělat pákovou baterii pohyb nahoru a do strany směrem ke kartičce s modrým kolečkem. Naplnil hrníček a zastavil vodu - pohyb pákovou baterií dolů. Prstem vyzkoušel zda je voda opravdu studená (uvědomění si). Donesl hrníček s vodou zpět do canisterapeutické místnosti k misce pro psa, dřep si a nalil vodu do misky. Odměnou bylo, že se Car vody napil a poté ho klient mohl pohladit. Vše probíhalo pod dohledem canisterapeuta.

- S pomocí canisterapeuta, vychovatele a pedagoga jsem sepsala výsledky, které canisterapie klientovi přinesla. (11.x.3. Výsledky canisterapie)

11.1. Klient č. 1

Klient Jaromír, narozený v roce 1994. Jeho diagnóza je střední až těžká mentální retardace, Downův syndrom, hyperaktivita, opožděný vývoj řeči. Dochází na oddělení denního pobytu, canisterapii podstupuje od roku 2001.

11.1.1. Individuální plán canisterapie pro rok 2005/06

klient: *Jaromír*

datum narození: *29. 11. 1994*

základní informace o klientovi - podstatné pro řešení problému: *střední až těžká mentální retardace, Downův syndrom, hyperaktivita, opožděný vývoj řeči*

závěry a doporučení odborného pracoviště: *Jaromír bude pracovat podle individuálního plánu a osnov přípravného stupně pomocné školy*

charakteristika klienta (canisterapeutem): *Jaromír vykazuje velké výkyvy ve všech činnostech a ve výuce, neboť je vzdorovitý a hyperaktivní, je nedisciplinovaný v sebeobslužných úkonech, canisterapie klienta velmi pozitivně výchovně ovlivňuje, terapie se psem je u Jaromíra používána jako odměna za dobře odvedenou práci a za dobré chování*

konkrétní úkoly v oblasti:

kognitivní	- srovnání anatomie psa a člověka, počítání, určování barev, sebeobsluha (barevné pešky, balónky, granule atd.)
řečové	- rozšiřování slovní zásoby, zlepšení výslovnosti (komunikace s terapeutem, povely pro psa atd.)
tělesné	- zlepšení tělesné kondice (běh se psem, míčové hry, přeskokování překážek atd.)

sociálně-emoční - *uklidňovat a udržovat disciplínu (mazlení se psem, předávání psa ostatním klientům, relaxace atd.)*

pomůcky: *aporty, audiokazety, granule, hřebeny, kartáče, knihy, křídly, míče, pastelky, pes, pešky, ruční nářadí, vodítka, herny, třídy, zahrada atd.*

používaný pes pro terapii: *německý ovčák Caro, border colie Apollon*

způsob hodnocení: *denní - písemný záznam a ústní hodnocení, jednou ročně písemné vyhodnocení*

organizace péče: *Jaromír dochází na oddělení denního pobytu v doprovodu rodičů, péče je zajištěna vychovatelem, pedagogem, zdravotní sestrou, fyzioterapeutem, canisterapeutem*

spolupráce s rodiči - zástupci: *možnost denní informace*

podíl klienta se speciálními potřebami: *podpora motivací, usměrňovat a koordinovat projevy klienta*

informace a konzultace s vychovateli: *ústní - denní, na poradách*

lékařská vyšetření zajistí: *rodič - zástupce*

kontrola: *ročně - dle denních záznamů*

Rodiče a klient souhlasí s canisterapií.

11.1.2. Návuk sebeobsluhy s využitím canisterapie

	oblast kognitivní	oblast tělesná	řeč	oblast sociálně-emoční
	<i>přiřazení barev: modrá, červená přiřazení: modrá – studená, červená – teplá voda</i>	<i>manipulace s hrnkem, kartičkou, pákovou baterií, přesun, podřep, hlazení psa</i>	<i>vyslovení: modrá, červená, studená, teplá voda</i>	<i>projev při činnosti</i>
18. 11. 2005	barvy nepřidí, nepřidí: modrá – studená, červená – teplá voda	špatná manipulace s hrnkem, kartičkou (hypermobilita prstních kloubů), neumí manipulovat s pákovou baterií, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, vynechává písmena: p, r, t	ochotně spolupracuje – ví, že ho čeká odměna – bude si moci hrát s Carem
9. 12. 2005	barvy nepřidí, nepřidí: modrá – studená, červená – teplá voda	špatná manipulace s hrnkem, kartičkou (hypermobilita prstních kloubů), neumí manipulovat s pákovou baterií, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, vynechává písmena: p, r, t	ochotně spolupracuje – ví, že ho čeká odměna – bude si moci hrát s Carem
16. 12. 2005	barvy přidí, nepřidí: modrá – studená, červená – teplá voda	špatná manipulace s hrnkem, kartičkou (hypermobilita prstních kloubů), pákovou baterií udělá pohyb nahoru, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, vynechává písmena: p, r, t	ochotně spolupracuje – ví, že ho čeká odměna – bude si moci hrát s Carem
6. 1. 2006	barvy přidí, přidí: modrá – studená, nepřidí: červená – teplá voda	špatná manipulace s hrnkem, kartičkou (hypermobilita prstních kloubů), pákovou baterií udělá pohyb nahoru, do stran s dopomocí, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, vynechává písmena: p, r, t	ochotně spolupracuje – ví, že ho čeká odměna – bude si moci hrát s Carem
3. 3. 2006	barvy přidí, přidí: modrá – studená, přidí: červená – teplá voda	špatná manipulace s hrnkem, kartičkou (hypermobilita prstních kloubů), dokáže manipulovat s pákovou baterií, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, vynechává písmena: p, r, t	ochotně spolupracuje – ví, že ho čeká odměna – bude si moci hrát s Carem
31. 3. 2006	barvy přidí, přidí: modrá – studená, přidí: červená – teplá voda	špatná manipulace s hrnkem, kartičkou (hypermobilita prstních kloubů), dokáže manipulovat s pákovou baterií, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, vynechává písmena: p, r, t	ochotně spolupracuje – ví, že ho čeká odměna – bude si moci hrát s Carem

11.1.3. Výsledky canisterapie

Jaromír byl velmi hyperaktivní, vzdorovitý, nedisciplinovaný. Doma si často hrával se zvířaty, proto nebyl problém v navázání vztahu se psem. Pomocí psa došlo ke zklidnění. Pokud ví, že půjde na canisterapii, plní úkoly rychle, bez odmlouvání. Zlepšila se i jeho koncentrace pozornosti. Velice rád si se psem hraje, skotačí a „učí“ psa novým dovednostem. Rád mu dává povely. Zpočátku špatně verbálně komunikoval, nebylo mu rozumět. Pomocí povelů na psa se zlepšila artikulace. Snaží se mluvit tak, aby mu pes porozuměl. Jaromírovi chybí sociální kontakt, nemá doma kamarády a chybí mu někdo, s kým by se mohl pomazlit. Velice často vyhledává přímý kontakt se psem.

Pro Jaromíra je pes obrovskou motivací, stal se jeho dobrým kamarádem, který mu nahrazuje sociální vztahy.

11.2. Klient č. 2

Klientka Lenka, narozena v roce 1977. Její diagnóza je střední až těžká mentální retardace, střední slabozrakost, výrazná porucha řeči. Dochází na oddělení denního pobytu, canisterapii podstupuje od roku 2001.

11.2.1. Individuální plán canisterapie pro rok 2005/06

klient: *Lenka*

datum narození: *6.1.1977*

základní informace o klientovi - podstatné pro řešení problému: *střední až těžká mentální retardace, střední slabozrakost, výrazná porucha řeči*

závěry a doporučení odborného pracoviště: *pokračovat dle individuálního výchovného plánu, podporovat Lenčinu aktivitu především v oblasti tělesné a řečové*

charakteristika klienta (canisterapeutem): *Lenka je hypoaktivní v oblasti řeči a pohybu, je nutná motivace k veškerým činnostem, spolupracuje ochotně, silná vazba na psa a canisterapeuta*

konkrétní úkoly v oblasti:

kognitivní - *anatomie psa a srovnání s anatomii člověka, přiřazování barev (balónky, granule, knihy, pešky atd.)*

řečové - *rozšiřování slovní zásoby, zlepšení výslovnosti, rozvíjení aktivní řeči (písničky, povely na psa, říkadla atd.)*

tělesné - *zlepšení tělesné kondice (běh se psem, míčové hry, přeskokování překážek atd.)*

sociálně-emoční - *uklidňovat, udržovat disciplínu (mazlení se psem, předávání psa ostatním klientům, relaxace atd.)*

pomůcky: *aporty, audiokazety, balónky, granule, hřebeny, kartáče, knihy, křídly, míče, pastelky, pes, pešky, videokazety, vodítka, herny, třídy, zahrada atd.*

používaný pes pro terapii: *německý ovčák Caro, border colie Apollon*

způsob hodnocení: *denní - písemný záznam a ústní hodnocení, jednou ročně písemné vyhodnocení*

organizace péče: *Lenka dochází na oddělení denního pobytu v doprovodu rodičů, péče je zajištěna vychovatelem, zdravotní sestrou, fyzioterapeutem a canisterapeutem*

spolupráce s rodiči - zástupci: *možnost denní informace*

podíl klienta se speciálními potřebami: *podpora silnou motivací*

informace a konzultace s vychovateli: *ústní - denní, na poradách*

lékařská vyšetření zajistí: *rodič – zástupce*

kontrola: *ročně - dle denních záznamů*

Rodiče a klient souhlasí s canisterapií.

11.2.2. Nácvik sebeobsluhy s využitím canisterapie

	oblast kognitivní	oblast tělesná	řeč	oblast sociálně-emoční
	<i>přiřazení barev: modrá, červená přiřazení: modrá – studená, červená – teplá voda</i>	<i>manipulace s hrnkem, kartičkou, pákovou baterií, přesun, podřep, hlazení psa</i>	<i>vyslovení: modrá, červená, studená, teplá voda</i>	<i>projev při činnosti</i>
14. 11. 2005	barvy se jí pletou, nepřihadí: modrá – studená, červená – teplá voda	neumí manipulovat s pákovou baterií, nepodřepne (nechce), vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, huhňá	ochotně spolupracuje, má radost
5. 12. 2005	barvy nepřihadí, nepřihadí: modrá – studená, červená – teplá voda	neumí manipulovat s pákovou baterií, nepodřepne (nechce), vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, huhňá	ochotně spolupracuje, má radost
12. 12. 2005	barvy přiřadí, nepřihadí: modrá – studená, červená – teplá voda	pákovou baterií udělá jen pohyb nahoru, náznak podřepu, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, huhňá	ochotně spolupracuje, ale je netečná
2. 1. 2006	barvy přiřadí, přiřadí: modrá – studená, červená – teplá voda	pákovou baterií udělá jen pohyb nahoru, náznak podřepu, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, huhňá	ochotně spolupracuje, má radost
27. 2. 2006	barvy přiřadí, přiřadí: modrá – studená, červená – teplá voda (potřebuje více času než si vzpomene)	pákovou baterií udělá jen pohyb nahoru, do stran s dopomocí, náznak podřepu, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, huhňá	ochotně spolupracuje, má radost
27. 3. 2006	barvy přiřadí, přiřadí: modrá – studená, červená – teplá voda	pákovou baterií udělá jen pohyb nahoru, do stran s dopomocí, podřep udělá po slovním upozornění, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, huhňá	ochotně spolupracuje, má radost

11.2.3. Výsledky canisterapie

Lenka byla zpočátku uzavřená, velmi hypoaktivní v oblasti tělesné a řeči. Brzy si vytvořila k psovi vřelý vztah. Těšila se na něho, ale nedokázala ho pohladit. První kontakt byl sevřenou pěstí, kterou položila na hřbet psa. Teď už psa pohladí. Došlo k velkému rozvoji v oblasti sociálně-emoční, zlepšilo se sociální citění a v lednu 2006 poprvé pohladila maminku. Pokrok lze sledovat i v oblasti tělesné. Lenka získala radost z pohybu, dnes si dokáže sednout na sánky a jet na nich, vlézt do vody. Zlepšila se spontánnost řeči, je schopná dlouhé hodiny povídat o canisterapii - o zážitcích s pejskem. Také v sebeobsluze byly zaznamenány pokroky. Lenka se už dokáže sama obléct, odnese si talíř ze stolu, doma pomáhá při úklidu - vyluxuje. Pomocí péče o psa: krmení, úklid misky, pelíšku, nasazování obojku... se rozvíjí sebeobslužné dovednosti.

Lenka provádí všeskerou činnost přes psa, pes je pro ní obrovskou motivací.

11.3. Klient č. 3

Klient Radim, narozený v roce 1970. Jeho diagnóza je lehká až středně těžká mentální retardace, DMO - levostranná hemiparéza. Dochází na oddělení denního pobytu, canisterapii podstupuje od roku 2000.

11.3.1. Individuální plán canisterapie pro rok 2005/06

klient: *Radim*

datum narození: *26. 5. 1970*

základní informace o klientovi - podstatné pro řešení problému: *lehká až středně těžká mentální retardace, DMO - levostranná hemipararéza*

závěry a doporučení odborného pracoviště: *podněcovat rozvoj řeči a psychomotoriky, spolupracovat s fyzioterapeutem, podporovat účast při muzikoterapii a canisterapii*

charakteristika klienta (canisterapeutem): *Radim je pohybově omezen, avšak projevuje velkou snahu zapojit se dle svých schopností do veškerých činností ve skupině, je trpělivý, snaživý, rád se věnuje a zdokonaluje v rukodělných činnostech, nemá pravidelnou docházku, ale canisterapie se pro lásku ke zvířatům účastní pravidelně, je třeba průběžně procvičovat řeč, dokáže se naučit krátký text, je kamarádský a ochotně spolupracuje*

konkrétní úkoly v oblasti:

kognitivní - *rozlišování a poznávání plemen psů, pojmenování anatomie psa, počítání atd. (knihy, pes)*

řečové - *rozšiřování slovní zásoby, zlepšení výslovnosti (povely pro psa, písničky, říkadla)*

tělesné - *zlepšení tělesné kondice (míčové hry, vedení psa na vycházkách atd.)*

sociálně-emoční - *stimulovat k sebedůvěře a aktivitě (starost o psa - česání, krmení atd.)*

pomůcky: *aporty, audiokazety, hřebeny, kartáče, knihy, krmivo, křídly, míče, pastelky, pes, pešky, videokazety, vodítka*

používaný pes pro terapii: *německý ovčák Caro, border colie Apollon*

způsob hodnocení: *denní - písemný záznam a ústní hodnocení, jednou ročně písemné vyhodnocení*

organizace péče: *Radim dochází na oddělení denního pobytu v doprovodu rodičů, péče je zajištěna vychovatelem, zdravotní sestrou, fyzioterapeutem, canisterapeutem*

spolupráce s rodiči - zástupci: *možnost denní informace*

podíl klienta se speciálními potřebami: *podpora motivací, koordinovat projevy klienta*

informace a konzultace s vychovateli: *ústní - denní, na poradách*

lékařská vyšetření zajistí: *rodič - zástupce*

kontrola: *ročně - dle denních záznamů*

Rodiče a klient souhlasí s canisterapií.

11.3.2. Nácvik sebeobsluhy s využitím canisterapie

	oblast kognitivní	oblast tělesná	řeč	oblast sociálně-emoční <i>projev při činnosti</i>
	<i>přiřazení barev: modrá, červená přiřazení: modrá – studená, červená – teplá voda</i>	<i>manipulace s hrnkem, kartičkou, pákovou baterií, přesun, podřep, hlazení psa</i>	<i>vyslovení: modrá, červená, studená, teplá voda</i>	
15. 11. 2005	barvy přiřadí, přiřadí: modrá – studená, červená – teplá voda (potřebuje více času než si vzpomene)	neobratná manipulace s hrnkem, kartičkou, chůze o široké bázi, podřepne – obrovský výkon, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, polyká koncenkovky	ochotně spolupracuje, je nadšený – chce ukázat, co umí
6. 12. 2005	barvy přiřadí, přiřadí: modrá – studená, červená – teplá voda (potřebuje více času než si vzpomene)	neobratná manipulace s hrnkem, kartičkou, chůze o široké bázi, podřepne – obrovský výkon, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, polyká koncenkovky	ochotně spolupracuje – chce ukázat, co umí
13. 12. 2005	barvy přiřadí, přiřadí: modrá – studená, červená – teplá voda (potřebuje více času než si vzpomene)	neobratná manipulace s hrnkem, kartičkou, chůze o široké bázi, podřepne – obrovský výkon, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, polyká koncenkovky	ochotně spolupracuje – chce ukázat, co umí
3. 1. 2006	barvy přiřadí, přiřadí: modrá – studená, červená – teplá voda	neobratná manipulace s hrnkem, kartičkou, chůze o široké bázi, podřepne – obrovský výkon, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, polyká koncenkovky	ochotně spolupracuje – chce ukázat, co umí
28. 2. 2006	barvy přiřadí, přiřadí: modrá – studená, červená – teplá voda	neobratná manipulace s hrnkem, kartičkou, chůze o široké bázi, podřepne – obrovský výkon, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, polyká koncenkovky	ochotně spolupracuje – chce ukázat, co umí
28. 3. 2006	barvy přiřadí, přiřadí: modrá – studená, červená – teplá voda	neobratná manipulace s hrnkem, kartičkou, chůze o široké bázi, podřepne – obrovský výkon, vše ostatní zvládá	vysloví modrá, červená, studená teplá voda, polyká koncenkovky	ochotně spolupracuje – chce ukázat, co umí

11.3.3. Výsledky canisterapie

Radim je velice kamarádský, snaživý, trpělivý, má rád zvířata. Doma chovají psy, želvy a papoušky. Nebyl pro něho žádný problém skamarádit se s pejskem. Radim se běžně pohybuje s pomocí francouzské berle, je velice opatrný, bojí se, že se mu něco stane. Má strach z noých věcí. Pomocí canisterapie se jeho obavy snažíme zmírnit. Pokud jde se psem, zvládá chůzi bez berle, dokáže přejít přes úzkou lavičku. Zlepšila se jeho tělesná kondice, obratnost, stabilita při chůzi. Velice si oblíbil hry se psem.

Pes je pro Radima psychickou oporou a motivací.

11.4. Klient č. 4

Klientka Simona, narozena v roce 1988. Její diagnóza je těžká mentální retardace, těžká forma dětského autismu, DMO - centrální kvadruparéza, eretismy. Dochází na oddělení denního pobytu se zvýšenou péčí, canisterapii podstupuje od roku 2001.

11.4.1. Individuální plán canisterapie pro rok 2005/06

klient: *Simona*

datum narození: *1. 4. 1988*

základní informace o klientovi - podstatné pro řešení problému: *těžká mentální retardace, těžká forma dětského autismu, DMO - centrální kvadruparéza, eretismy*

závěry a doporučení odborného pracoviště: *pokračovat v programu individuálního výchovného a vzdělávacího plánu dle osnov programu pomocné školy a přípravného stupně pomocné školy*

charakteristika klienta (canisterapeutem): *Simona reaguje na každou změnu ve svém okolí pokřikem a psychomotorickým neklidem, po navyknutí na přítomnost psa ve svém okolí došlo ke spolupráci s terapeutem, pozitivně ji ovlivňuje hudba, dokáže napodobit zvuky většiny domácích zvířat, rozumí mluvené řeči, ale pracuje na krátké a jednoduché povely*

konkrétní úkoly v oblasti:

kognitivní	- <i>barvy, diferenciací tvaru předmětů a povrchu předmětů (balónky, granule, kostky, pes, pešky)</i>
řečové	- <i>povely pro psa, rozhovor s terapeutem, říkadla, básničky, písničky (knihy, obrázky, pes)</i>
tělesné	- <i>úchop vodítka, vedení psa, hra s míčem, výcvik psa gesty pravé horní končetiny, česání psa, sebeobsluha (hřebeny, míče, pes, vodítko atd.)</i>

sociálně-emoční - *zklidňovat a udržovat disciplínu, mazlení - vztah ke zvířeti*

pomůcky: *aporty, hřebeny, knihy, kostky, krmivo, míče, obrázky, oděv klienta, pes, pešky, vodítko, třídy, zahrada*

používaný pes pro terapii: *německý ovčák Caro*

způsob hodnocení: *denní - písemný záznam a ústní hodnocení, jednou ročně písemné vyhodnocení*

organizace péče: *Simona dochází na oddělení denního pobytu se zvýšenou péčí v doprovodu matky, péče je zajištěna vychovatelem, pedagogem, zdravotní sestrou, fyzioterapeutem a canisterapeutem*

spolupráce s rodiči - zástupci: *možnost denní informace*

podíl klienta se speciálními potřebami: *podpora silnou motivací a usměrňování projevů klintky*

informace a konzultace s vychovateli: *ústní - denní, na poradách*

lékařská vyšetření zajistí: *rodič - zástupce*

kontrola: *ročně - dle denních záznamů*

Rodiče a klient souhlasí s canisterapií.

Pozn. V polovině roku 2004/05 se přešlo na program používající tzv. Strukturované učení.
(10.2.5. Canisterapie s využitím piktogramů)

11.4.2. Nácvik sebeobsluhy s využitím canisterapie

Pro Simonu je používání pákové baterie nad rámec její možnosti. Nácvik jsme ani nezkoušeli.

11.4.3. Výsledky canisterapie

Simona reagovala na Cara zpočátku pokřikem a psychomotorickým neklidem, docházelo i k autoagresi. Agresivita vůči psovi nebyla nikdy zaznamenána. Postupem času došlo u Simony k potlačení agrese a k celkovému zklidnění. Zpočátku byla velmi neohleduplná, občas se stávalo, že na psa šlápla. Pes na to reagoval kňučením. Začala si toho všimnout a po čase se to už nestalo. Zlepšila se její ohleduplnost vůči psovi a díky tomu i vůči ostatním. Psa dříve pohladila tak, že uchopila terapeuta za ruku a tou psa pohladila. Dnes hladí psa sama. Simona nezvládala dřep. Pomocí toho, že chtěla pohladit Cara, který ležel, se dřepnout naučila. V oblasti řeči také došlo k pokrokům, pomocí povelů na psa se zvýšila hlasitost projevu. Simona v běžné komunikaci zvládá jen věty jednoduché, ale stává se, že psovi začne zpívat, proč tomu tak je, nikdo neví.

Pomocí péče, která je Simoně poskytována je dnes na velmi dobré psychické a fyzické úrovni. Uvědomějí rodiče Simony používají piktogramy i v domácím prostředí. Canisterapií se snažíme zlepšit to, co se naučila. Pes je pro ní prostředníkem.

12. Souhrn

Ve své práci se zabývám canisterapií z mého pohledu, tedy z pohledu budoucího fyzioterapeuta. V posledních letech nastal velký rozvoj této terapie. Má mnoho podob, každá organizace pracuje specifickým způsobem, každý klient potřebuje individuální přístup. Uvedla jsem tedy takové informace, které považuji za důležité. Chtěla bych zde poukázat na to, v čem tkví tajemství canisterapie a objasnit nejen jak působí, ale i jak se provádí, co vše k ní potřebujeme a kdo se jí může zabývat.

V úvodní kapitole jsem se zaměřila na historii a současnou situaci canisterapie. Je velmi důležité si uvědomit, že již pravěký člověk pociťoval potřebu ochočit si vlčí mládě, ale nevíme proč. Snad bychom terapii se psem mohli považovat za znovunalezenou?!

Ve druhé kapitole je uvedeno rozdělení canisterapie, ve třetí možnosti jejího využití. Čtvrtá kapitola se zabývá pozitivní a negativní doprovázející tuto terapii.

Další dvě kapitoly jsou zaměřeny na komplexní canisterapeutický tým včetně psa, o jehož problematice je samostatná kapitola.

V sedmé kapitole se věnuji canisterapeutické jednotce - za jakých podmínek terapii provádíme a jak probíhá. Následující kapitola je zaměřena na praktické využití canisterapeutických metod.

Od deváté kapitoly se zabývám praxí, zmiňuji se o organizaci služeb a o využití canisterapie v zařízení. V desáté kapitole jsou popsány příklady používaných metod a programů canisterapie na jednotlivých odděleních.

V poslední části jsou uvedeny kazuistiky čtyř klientů. U každého klienta prezentuji individuální plán canisterapie, průběžné výsledky nácviku sebeobsluhy, kterou jsem měla možnost sledovat. S pomocí canisterapeuta, vychovatele a pedagoga jsem sepsala výsledky, které canisterapie, za celou dobu působení, přinesla.

Závěr

Jsem přesvědčena, že canisterapie má své nezastupitelné místo v rehabilitaci. Je to nenásilný, elegantní a přirozený způsob k dosažení cílů rehabilitace, tzn. dosažení nejvyššího stupně účasti na běžném životě v co nejvyšší možné kvalitě. Koncentruje všechny složky rehabilitace – léčebnou, sociální, pedagogickou a pracovní.

Dnes je problematika etického vztahu člověka ke zvířatům, ochrany zvířat, přínosu vztahu ke zvířatům pro zdraví člověka velmi intenzivně zkoumána a moderní. Vliv zvířat na lidské zdraví je mnohotvárný, o psech to platí na prvním místě. Jedná se vlastně o to, aby soužití lidí a zvířat vedlo ku prospěchu obou zúčastněným stran.

Úkolem do budoucna je ustanovit organizaci, která by zajišťovala kvalitu přípravu týmů, sjednotila podmínky pro získání certifikátů oprávnující provádět canisterapii a vytvořila podmínky pro užívání v praxi. Tedy by se jednalo o ustanovení statutu canisterapeutického týmu, ustanovení práv, povinností zúčastněných subjektů, oddělení terapeutických metod canisterapie a aktivit se psy, vytvoření příznivých podmínek pro rozvoj této terapie... Nejdůležitějším zájmem by měl být nejvyšší přínos pro klienta a zabezpečení klienta i psa.

Je nutné definovat canisterapii jako metodu rehabilitace - individuální, skupinová LTV nebo metodu individuální, skupinové psychoterapie, aby mohla být zařazena do číselníku zdravotní pojišťovny.

V neposlední řadě bych chtěla upozornit, jak moc je důležitý pro dnešní civilizaci návrat k přírodě. Budoucnost spočívá v tom, aby zooterapie měla své trvalé místo v oblasti pedagogiky, v nemocnicích, hospicích, lázních...

Canisterapie je obor náročný, vyžaduje značné znalosti od všech zúčastněných a velkou míru odpovědnosti. Experimenty v této oblasti jsou nepřípustné.

V působení zvířete na člověka je stále mnoho neznámého. Nelze říci, že je jen jedna pravda, že jen jedna cesta je správná. Především jde o inspiraci a hledání cest...

Seznam použité literatury

Fischer, A. G.: Zvířata jako ko-terapeuti, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaný dne 27. 6. - 1. 7. 2003 v Brně, str. 33 – 35.

Ford, G.: Návštěvní služba, zvířaty podporovaná terapie a pedagogika v Německu, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 64, 65.

Gajzlerová, F.: Jak se žije v Metě, Svět psů, 1/2002, str. 26, 27.

Galajdová, L.: Pes lékařem lidské duše aneb canisterapie, 1. vydání, Grada Publishing, Praha 1999, str. 11, 13, 18, 23 – 31, 68, 134 – 138, 152 - 154, ISBN 80-7169-789-3.

Janírková, M., Nedvědová, M.: Praktické využití psa v oblasti rozvoje osobnosti, Pomocné tlapky o. p. s., 2002, str. 1, 4, 9.

Hypšová, D.: Metodika felinoterapie, respektive návštěvní služby včetně loutkových pohádek se živými zvířaty, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 51.

Kalinová, V.: Současný stav v oblasti přípravy canisterapeutických týmů k praktikování canisterapie v ČR, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaný dne 27. 6. - 1. 7. 2003 v Brně, str. 45, 46, 52, 53.

Kalinová, V.: Standardy v canisterapii, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 37, 38.

Kliková, A.: Problematika právních aspektů provozování canisterapie, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 10, 11.

Kolektiv.: Povídání o canisterapii, Sdružení Piafa ve Vyškově, 2000, str. 3, 4, 8, 9, 11, 12, 19, 20, 22, 23, 37, 38.

Krausová, A.: Americký systém testování terapeutických psů, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaný dne 27. 6. - 1. 7. 2003 v Brně, str. 68.

Lacinová, J.: Úvodní příspěvek – situace canisterapie v ČR, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaný dne 27. 6. - 1. 7. 2003 v Brně, str. 1, 7 – 9.

Lacinová, J.: Úvodní příspěvek – vývoj canisterapie v ČR za poslední rok, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 7.

Lacinová, J., Hypšová, D.: Zooterapie, Propet special, 2004, str. 40 – 42.

Leibetseder, J.: Představení činnosti spolku Zvířata jako terapie, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 30, 31.

Loučka, R.: Příprava psů pro canisterapii, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 67, 69 – 72.

Mokrejšová, J.: Canisterapie – polohování, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaný dne 27. 6. - 1. 7. 2003 v Brně, str. 11.

Mužáková, M.: Dotační programy MZ ve prospěch lidí se zdravotním postižením, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 9.

Nerandžič, Z.: Zooterapie v kontextu ucelené rehabilitace, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 13, 14.

Nerandžič, Z.: Workshop zaměřený na vytvoření metodiky canis/zooterapie – verze k registraci na MZ, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 80.

Pirnerová, H.: Canisterapie v praxi, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaný dne 27. 6. - 1. 7. 2003 v Brně, str. 54.

Pirnerová, H.: Canisterapeutické zkoušky v Třemošné u Plzně, Planeta zvířat, 13/2002, str. 49.

Seitlová, K.: Zooterapie a zdravotní rizika s ní spojená, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaný dne 27. 6. - 1. 7. 2003 v Brně, str. 26 – 28.

Semínová, M., Thořová, K., Žampachová, Z.: Strukturované učení, Matriál určený absolventům kurzu: „Výchova a vzdělávání dětí s autismem“, str. 2, 5, 6.

Stalmachová, D.: Výchova a výchova psa, 1. vydání, Rubico, Olomouc 2000, str. 82 - 83, ISBN 80-85839-40-7.

Svobodová, I.: Člověk, pes a vzdělání, Pes přítel člověka, 9/2003, str. 26, 27.

Svobodová, I.: Testování a výběr psů vhodných pro canisterapii s ohledem na dostupné zkušební řády využívané v ČR, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaný dne 27. 6. - 1. 7. 2003 v Brně, str. 55, 56.

Svobodová, I., Tichá, V.: Výběr psa pro canisterapii aneb genetika je věda komplikovaná, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 77 – 79.

Tichá, V.: Workshop zaměřený na vytvoření metodiky canis/zooterapie – verze k registraci na MZ, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích k tvorbě metodiky pořádaný dne 25. 6. - 27. 6. 2004 v Brně, str. 81.

Tvrdá, A.: Caniscan – metoda zaměřená na sociálně patologické jevy, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaný dne 27. 6. - 1. 7. 2003 v Brně, str. 18.

Zouharová, M.: Canisterapeutická kuchařka aneb metody canisterapie, Svopap vzdělávací centrum s. r. o., 2002, str. 2 – 8.

Zouharová, M.: Polohování se psy, Sborník příspěvků z Mezinárodního semináře o zooterapiích pořádaný dne 27. 6. - 1. 7. 2003 v Brně, str. 12 – 13.

http://archiv.neviditelnypes.zpravy.cz/zviretnik/clanky/17025_0_0_0.html

<http://zena.centrum.cz/zdravi/clanek.phtm/?id=4695>

http://www.canisterapie.info/_canisterapie/DesktopModules/Articles/ArticlesView.aspx...

http://canisterapie.info/_canisterapie/portal/alias_Rainbow/lang_cs/tabID_335

http://canisterapie.info/_canisterapie/portal/alias_Rainbow/lang_cs/tabID_332

<http://www.canisterapie.mendelu.cz/data.php?menu=1>

<http://www.ctasociace.cz>

<http://www.hafbezobav.cz/view.php?cislocclanku=2004092801>

<http://www.nejenlidepomahaji.cz/canisterapie/index-3.php>

<http://www.sdruzenifilia.cz>

Přílohy

4. Setkání psů ve skupině
Projevy agresivity a dominance psa diskvalifikují (psovodí mohou a nemusí mít psy na vodítku). Terapeutičtí psi často pracují ve skupině a případné konflikty mezi nimi jsou nežádoucí.

5. Hlouček lidí
Nejméně 5 lidí tvoří skupinu, kde jednotliví lidé mají v ruce deštník, hůl, opírají se o berle a jeden z nich má klobouk na hlavě (může být čepice od uniformy). Všichni tyto lidé si pohládí psa. Pes je mezi psovodem a lidmi a psovod s ním dvakrát obejde skupinku. Pes je pokaždé lidmi pohlazen. Malí psi mohou být nesení v náručí. Agresivita psa je nepřipustná.

Psovod odstoupí od skupinky asi na 2,5 metru. Lidé se otočí čelem ven z kruhu. Do vytvořeného kruhu vstoupí člověk v bílém plášti nebo uniformě. Jeden z lidí roztáhne deštník, druhý si bude přetahovat svetr přes hlavu. Po chvíli klidu jednomu ze skupiny upadne berle. Pak se ze skupiny vydělí člověk v bílém plášti (uniformě), zastaví se asi metr před psem, znehybní a bude se dívat do země. Psa 10 sekund pozorujeme. Pes nesmí zaútočit, ani se rozštěkat.

Na pokyn rozhodčího všichni z hloučku pomalu přistoupí ke psovi a s přátelsky předpaženými rukama ho hladí a oslovují jménem. Nejmenší ze skupiny si klekne a po čtyřech se s úsměvem a přátelsky asi na metr přiblíží ke psu. Projev nevole ze strany psa je neúspěchem. Pes se nesmí snažit uniknout trhaním se na vodítku apod. Rovněž přerušit-li psovod náhle kontakt psa s lidmi, je to chyba. Agresivita psa vylučuje.

6. Reakce psa na invalidní vozík

K psovi sedícímu v blízkosti psovoda se přiblíží ze zadu rozhodčí na invalidním vozíku. Zastaví se vedle psa a hladí ho. Malého pejška si vezme na klín a při tom si povídá přátelsky se psovodem, velkého přátelsky obejme kolem krku. Pokud malý pes obratem seskočí či jinak projevuje nevoli, nebo velký pes se chce vzdát, je to chyba, a je nutné na psu ještě „pracovat“. Diskvalifikující jsou projevy agrese: cenění zubů, vrčení apod.

7. Reakce psa na nabídnutí pamlsku

Rozhodčí nabídne psovi pamlsk. Pes si ho může, ale nemusí, vzít. Podstatné je, že nesmí projevovat agresi. Doporučuje se psovodům vzít s sebou vždy oblíbené pamlsky psa, protože kontakt při krmení zvířete má jistý význam, není ale podmínkou. Důležité je, aby pes zůstal klidný, protože pacienti si přes všechna doporučení tajně schovávají psí pamlsky a tajně je podstrkují, protože jim to působí potěšení.

PŘÍLOHY

Canisterapeutická společnost

Zkušební řád testování psů pro canisterapii

1. Setkání s rozhodčím

Psovod se psem přistoupí k rozhodčímu (malý pejsek může být nesen) a chvíli si povídají. Pak se rozhodčí zeptá psovoda, zda si může psa pohládit. Na to psa pohládí, zkontroluje jeho nohy, něžně se dotkne jeho hlavy, uší, přejede prsty po srsti. Sleduje reakce psa. Pokud pes vycení zuby, zavřeččí nebo se ožene či kousne, je diskvalifikován.

2. Pes pod kontrolou

Pes jde se psovodem na prověřeném vodítku. Psovod se zastaví. Pes by si měl, ale nemusí, sednout, důležité je, aby zůstal v blízkosti majitele. Jakékoliv napínání voštiny a tahání je nepřipustné.

3. Kontrola vtržení psa

Psovod předvede, že i když je pes rozdováděný, stále zůstává pod kontrolou. Buď se se psem hrát asi 10 sekund a na pokyn rozhodčího rusí hru rychle ukončit. Povel k ukončení dovádění smí psovod nanejvýš 3krát zapakovat. Důležité je, aby se pes rychle ztáhl a sedl si.

8. Reakce psa na běže

Psůd se psem stojí vedle rozhodčího na vozíku. Kolem proběhne člověk – těsně kolem psa. Po chvíli májí psa člověk s taškou přehoček, iahví apod. a v blízkosti psa upadne. Pes nesmí projevit agresi.

Zkouškami projde pouze pes, který uspěl ve všech hodech. Zkoušky je možno ještě dvakrát zopakovat v individuálně dohodnutých intervalech, pokud selhání bylo způsobeno úlekem. Tam je náprava možná.

Pokud pes ale přímo zaútočí, je diskvalifikován jednou provždy.

Platnost vydaného certifikátu je 2 roky, pak je nutno zkoušky opakovat.

Příloha č. 2 Průvodní jevy mentální retardace.

	<i>mentální retardace</i>			
	lehká (IQ 50–69)	středně těžká (IQ 35–49)	těžká (IQ 20–34)	hluboká (IQ nižší než 20)
neuropsy- chický vývoj	omezený, opozděný	omezený, výrazně opozděný	celkově omezený	výrazně omezený
somatická postlžení	ojedinělá	častá, častý výskyt epilepsie	častá, neurologické příznaky, epilepsie	velmi častá, neurolo- gické příznaky, kombinované vady tělesné a smyslové
poruchy motoriky	opozdění motoric- kého vývoje	výrazné opozdění, mobilní	časté stereotypní automatické pohy- by, výrazné poru- šení motoriky	většinou imobilní nebo výrazné omezení pohybu
poruchy psychiky	snížení aktivity psychických proce- sů, nerovnoměrný vývoj, funkční oslabení, převládají konkrétní, názorné a mechanické schopnosti	celkové omezení, nízká koncentrace pozornosti, výrazně opozděný rozvoj chápání, opozděný rozvoj dovedností sebeobsluhy	výrazně omezená úroveň všech schopností	těžké poruchy všech funkcí
komunikace a řeč	schopnost komuni- kovat většinou vytvořena, opozdě- ný vývoj řeči, obsa- hová chudost, časté poruchy formální stránky řeči	úroveň rozvoje řeči je variabilní; někteří jedinci jsou schopni sociální interakce a komunikace, ver- bální projev často bývá chudý, agra- matický a špatně artikulovaný	komunikace pře- vážně nonverbální, neartikulované výkřiky, případně jednotlivá slova	rudimentární non- verbální komunika- ce nebo nekomuni- kují vůbec
poruchy cítí a vůle	afektivní labilita, impulzivnost, úzkostnost, zvýše- ná sugestibilita	nestálost nálady, impulzivita, zkrat- kovité jednání	celkové poškození afektivní sféry, časté sebepoško- zování	těžké poškození afektivní sféry, potřebují stálý dohled
možnosti vzdělávání	vzdělání na základě speciálního vzdělá- vacího programu	na základě spe- ciálních programů (pomocná škola)	vytváření doved- ností a návyků, rehabilitační třídy	velmi omezené (individuální péče)

Mezi uvedenými skupinami existují plynulé přechody i poměrně výrazné interindividuální rozdíly v jednotlivých schopnostech.

Příloha č. 3

Psi, se kterými canisterapeut Milan Kuba dochází do Centra pro mentálně postiženou mládež ve Frýdku-Místku. Německý ovčák Caro a border colie Apollon.

Příloha č. 4

Individuální canisterapie na zahradě.

Příloha č. 5

Vzájemné představení. Klient řekne své jméno, bydliště (pokud je schopen říct) a podá ruku psovi. Pes dá pac a zašteká. Klienta nikdy nenutíme.

Příloha č. 6

Trénování barev pomocí pešků a míčků pro psa. Klienti se více snaží, protože je „hodnotí“ i pes.

Příloha č. 7

Česání psa. Nachystáme kartáč s oblými tvary a štětinkami, aby nedošlo ke zranění psa. Klienta při činnosti povzbuzujeme. Klient si trénuje jemnou motoriku.

Příloha č. 8

Cvičení psa manuálními povely. Je to velmi atraktivní pro klienty, především pokud pes stoprocentně poslechne.

Příloha č. 9

Vycházka se psem. Klient vede psa na vodítku, určuje rytmus a směr chůze. Dochází ke zlepšování tělesné kondice a orientace v prostoru. Vedení psa na vodítku dává klientům pocit zodpovědnosti a důležitosti.

Příloha č. 10

Polohování. Je to jedna z nejúčinnějších metod canisterapie pro klienta, ale nejnáročnějších pro psa a psovoda.

Příloha č. 11

Rozvoj sociálně-emoční oblasti. Klientka s pomocí terapeuta hladí psa. Naučí-li se člověk laskavosti ke zvířatům, bude laskavější nejenom k nim, ale i k ostatním lidem.

Příloha č. 12

Mazlení se psem. Pes pomáhá rozvíjet něžnost, umožňuje blízký kontakt, dotyk, slepým přináší hmatový vjem. Pes nerozlišuje mladé, staré, krásné, ošklivé, zdravé a postižené. Vhodné je nechat klienta mazlit se, jak dlouho chce. Zásahujeme tehdy, když je psovi ubližováno.

Příloha č. 13 Návuk sebeobsluhy s využitím canisterapie.

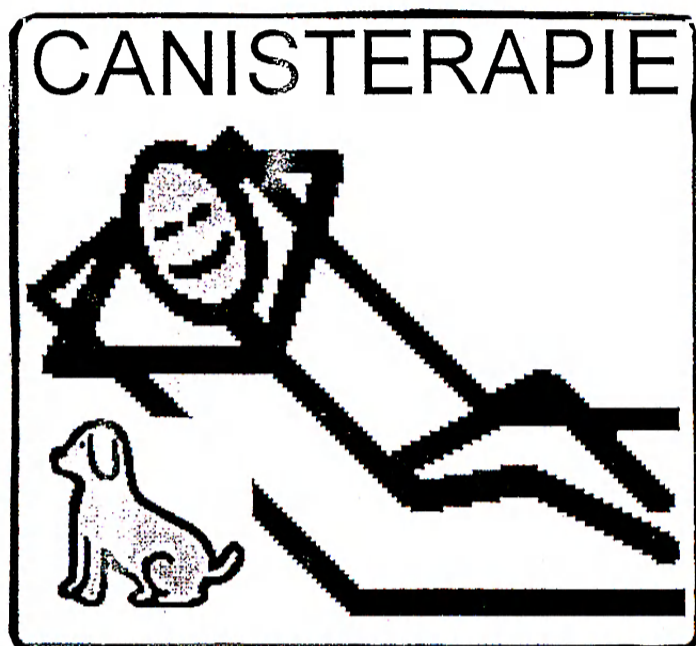
Klient se přesvědčuje, zda je voda opravdu studená.

Klient přináší vodu k misce pro psa.

Příloha č. 14 Canisterapie s využitím piktogramů.

1. Klient si tento piktogram vezme ze své nástěnky a jde do canisterapeutické místnosti.
Před vstupem do místnosti ho přikládá na dveře.

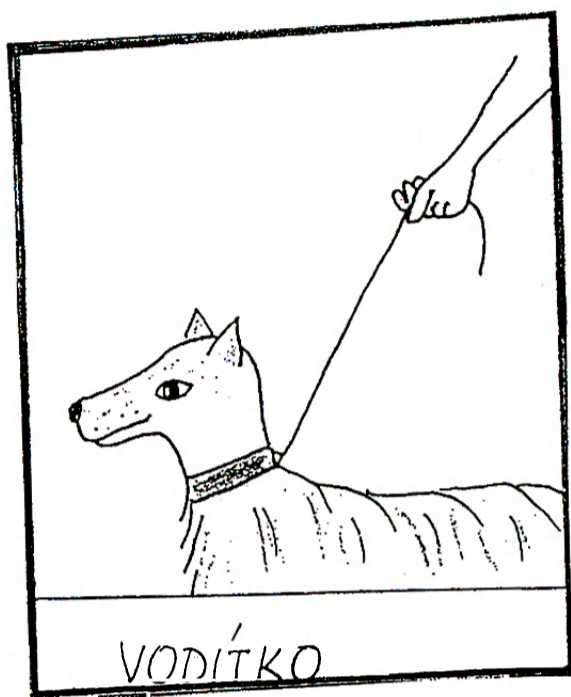
2. Klient se se psem přivítá.

3. Dá psovi pamlssek.

4. Pohladí ho.

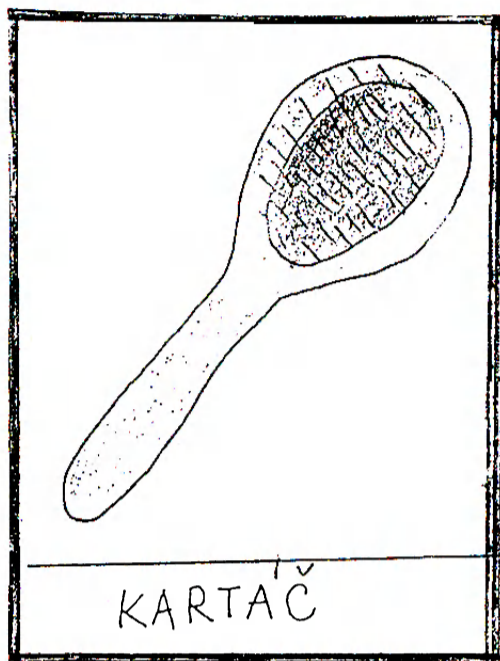
VODÍTKO

5. Uchopí vodítko.

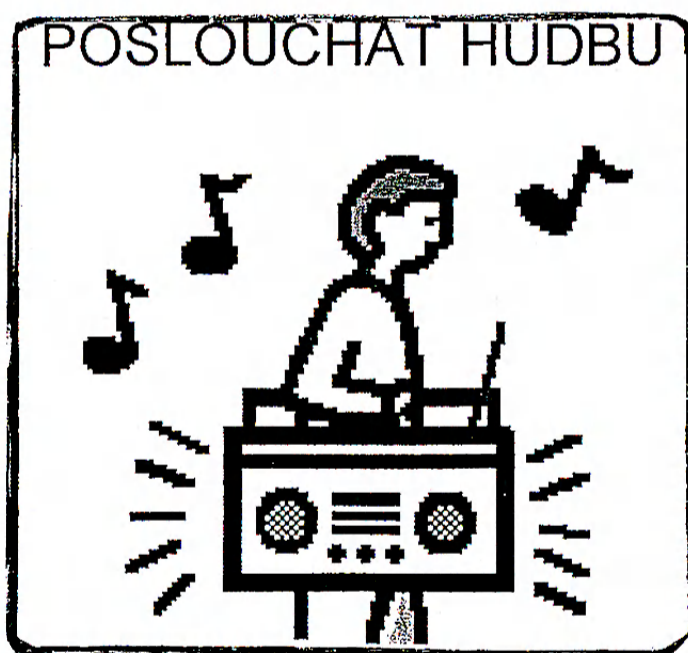

PŘEKÁŽKA

6. Společně přeskočí překážku.

7. Učeše psa.

8. Odměna za dobrou spolupráci, např. poslech hudby.

9. Piktogram, který veškerou činnost ukončuje. Každý klient má svůj specifický „ukončovací“ piktogram, většinou se jedná o nepoužívanou kreditní kartu.

Příloha č. 15 Výtvarná výchova v rámci canisterapie.

Člověk rád své prožitky, city zobrazuje. Pomocí výtvarné výchovy trénujeme poznávání barev, rozvíjíme představivost a jemnou motoriku.

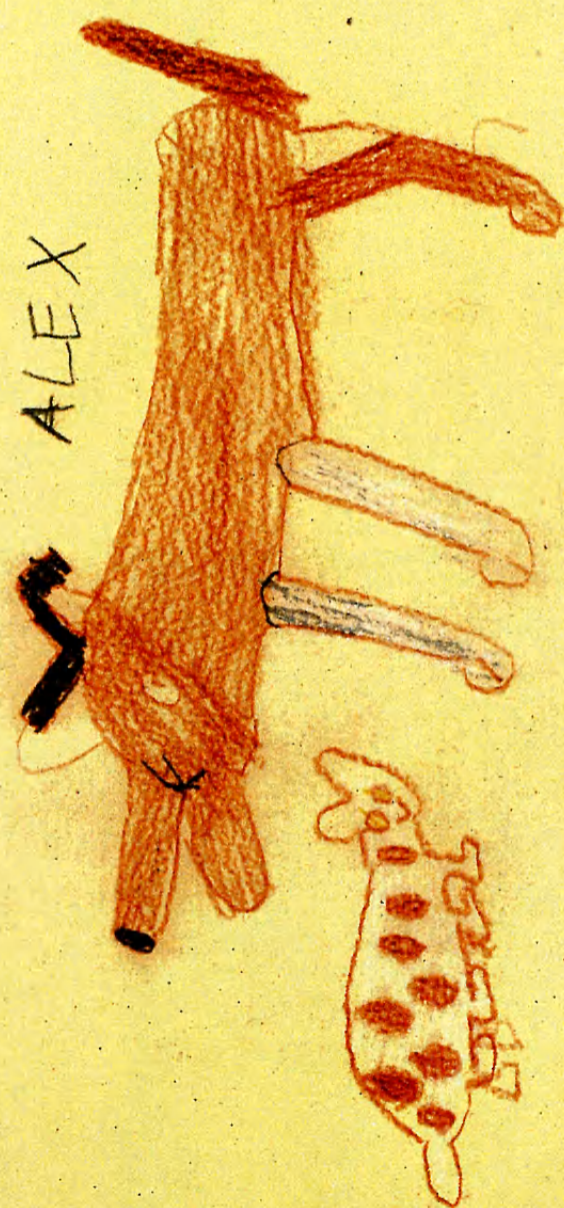
obr. č. 1. Klientům bylo zadáno téma: „Jak vidím Apolla a Alexe“.

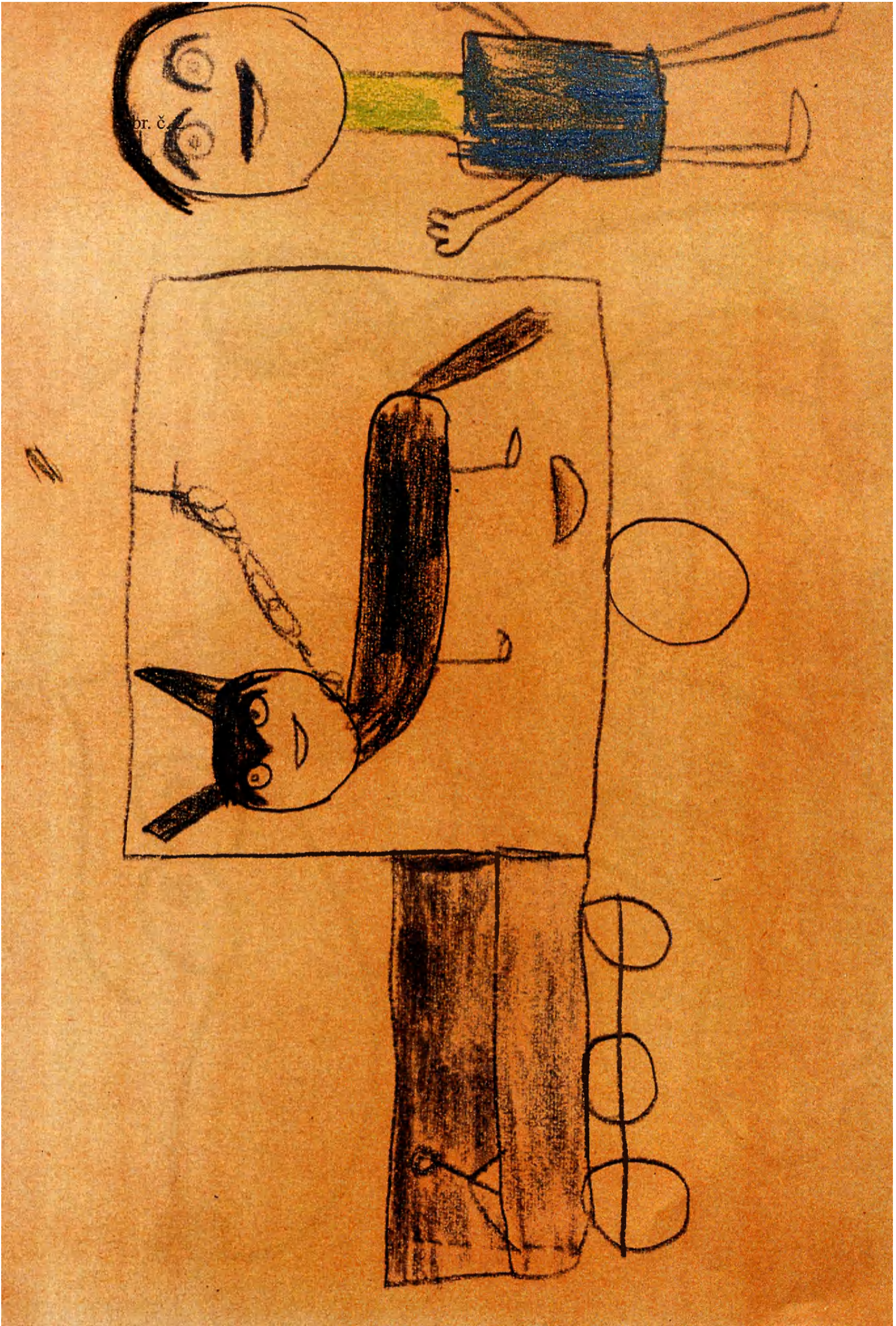
obr. č. 2. Klienti měli namalovat zážitek z ozdravného pobytu. Na obrázku můžeme vidět Cara v přepravním autě a canisterapeuta.

obr. č. 3. Klienti, kteří neumí namalovat psa, vybarvovali předtištěný obrys psa. Na obrázku vidíme i domalovaný jazyk a kbelík s vodou.

obr. č. 4. Klienti malovali obrázek na téma: „Jakého chci psa“. Obrázek malovala klientka, která neumí psa namalovat. Vychovatelka nejprve vyznačila tečky tak, aby po jejich spojení vznikl obrys psa. Klientka tečky spojila a pak obrys vymalovala.

obr. č. 1

pr. č.

obr. č. 3

obr. 64

Příloha č. 16

Vyšívka ve tvaru psa v papírovém rámečku vyrobená v rámci canisterapie.

Příloha č. 17

Záložka s razítky ve tvaru tlapky štěněte. Klienti vyráběli razítka v rámci canisterapie.

Příloha č. 18 Přání, které klienti dostávají k svátku či k narozeninám. Jsou velice nadšeni,
když toto přání dostanou.

Vše nejlepší přejí strejda Milan s Karem

Příloha č. 19 Souhlasím s použitím foto a videodokumentace canisterapie a hipoterapie s Vaším synem/dcerou pro tyto účely: prezentace zařízení, Příspěvky v odborných časopisech, semináře a školení i mimo CMPM.

Milan Kuba

	Souhlasím	Nesouhlasím
Adámková Iva	<i>Adámková I.</i>	
Bílková Gita	<i>Bílková G.</i>	
Borská Martina	<i>Borská M.</i>	
Carbolová Šárka	<i>Carbolová Š.</i>	
Cejnek Adam	<i>Cejnek A.</i>	
Frolová Eva	<i>Frolová E.</i>	
Holub Aleš	<i>Holub A.</i>	
Jemelková Lucie	<i>Jemelková L.</i>	
Kozlová Dagmar	<i>Kozlová D.</i>	
Kubačková Daniela	<i>Kubačková D.</i>	
Krčová Lenka	<i>Krčová L.</i>	
Lacko Tomáš	<i>Lacko T.</i>	
Machán Roman	<i>Machán R.</i>	
Miča Jaromír	<i>Miča J.</i>	
Mišurcová Yvona	<i>Mišurcová Y.</i>	
Mohelník Rudolf	<i>Mohelník R.</i>	
Mrskošová Ivana		
Nekoranec Tomáš	<i>Nekoranec T.</i>	
Nytra Tomáš	<i>Nytra T.</i>	
Pánek Radim		
Petřeková Martina		
Pindorová Zuzana	<i>Pindorová Z.</i>	
Pinkava Ivo		
Pnkava Petr		
Písařovic Lukáš	<i>Písařovic L.</i>	
Prokopová Hana	<i>Prokopová H.</i>	
Sochorová Jitka		
Tománková Lucie		
Vyvalová Lucie		
Wojnar Jakub	<i>Wojnar J.</i>	

Souhlasím s použitím foto a videodokumentace canisterapie a hipoterapie s Vaším synem Radimem Pánkem pro tyto účely: prezentace zařízení, příspěvky v odborných časopisech, semináře a školení i mimo CMPM.

.....
souhlasím

Milan Kuba

.....
nesouhlasím